

Uitvoerbaar stemrecht gedetineerden nog niet geregeld

RSJ pleit voor stembureaus in de bajes, ondanks huidig verbod

Onder de titel 'Uitvoerbaar en effectief stemrecht voor ingesloten justitiabelen' heeft de Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming (RSJ) begin juli op eigen initiatief een helder en stevig onderbouwd advies uitgebracht met aanbevelingen om gedetineerden beter in staat te stellen gebruik te maken van hun kiesrecht. De RSJ focust daarbij op het opnieuw toestaan van (mobiele) stembureaus, maar al meteen na het verschijnen van het advies stuurde de Kiesraad zijn Nieuwsbriefrond met een andere boodschap. Daarin stond dat van stembureaus in de bajes geen sprake kan zijn bij de komende verkiezingen, omdat het ministerie van Binnenlandse Zaken (BZK) daar momenteel geen toestemming voor geeft.

Boudewijn Chorus en Ger van der Veen

uitoefening van het kiesrecht voor gedetineerden in zowel PI's als JJI's (jeugdinstituten) en de forensische zorg (bijvoorbeeld tbs) weg te nemen. Het stemmen door justitiabelen (duur woord voor gevangenen) is in het belang van de democratie en van een goede resocialisatie, stelt de RSJ terecht. "De RSJ kreeg de afgelopen periode veel verschillende signalen dat het stemmen bij volmacht (...) in de praktijk erg lastig is. Dit was de aanleiding om een advies over dit onderwerp uit te brengen." In een gesprek met voorzitter Han Moraal van de RSJ bevestigde deze

dat het vooral het door belangenorganisatie Bonjo aangespannen kort geding van november 2023 is geweest, waardoor eindelijk aandacht ontstond voor de obstakels die gedetineerden ondervinden als ze hun stem willen uitbrengen bij verkiezingen.

VERVOLG OP PAGINA 6 EN 7

Het kiesrecht is een fundamenteel (grond) recht. Ook strafrechtelijk ingesloten justitiabelen hebben in Nederland het recht om te stemmen en gekozen te worden. Met deze simpele maar essentiële constatering opent de RSJ het rapport waarin de Raad mogelijkheden onderzoekt om bestaande drempels bij de

**Klagen in
detentie: zo doe
je dat**

5

**Kamerlid Koops:
'Verlies VOG
dodelijk'**

11

**Jeugd zit straf
uit buiten
gevangenis-
muren**

12-13

*De Bonjo heeft uw steun nodig
Doneer of abonneer u, zodat we door kunnen met ons werk, zie pagina 4*

Justitie stuurt de Bonjo duizend 'lege' pagina's

Wie als gedetineerde een klacht heeft, kan naar de Commissie van Toezicht (CvT) stappen. Deze beklagrechters doen vervolgens een uitspraak. De Bonjo wilde weten wie er zitting hebben in de CvT's én of deze mensen ook formeel zijn benoemd. Maar openheid en transparantie blijken ver te zoeken.

Onderzoek: Ger van der Veen / tekst: Martijn van der Kooij

Eerst even naar de kern van de zaak: de rechtspraak is in Nederland in principe openbaar. Er zijn uitzonderingen, bijvoorbeeld bij zaken waar de verdachte vluchtgevaarlijk is, maar die zijn zeldzaam. Leden van de CvT vervullen binnen de Penitentiaire Inrichtingen (PI's) een functie die als twee druppels water lijkt op die van de rechterlijke macht. Niet voor niets worden ze vaak aangeduid als beklagrechters. Hun uitspraken kunnen ook verstrekende

gevolgen hebben, want het is een van de weinige manieren voor gedetineerden om hun rechten af te dwingen. Denk bijvoorbeeld aan een gedetineerde die te lang op zijn cel wordt gehouden en niet volgens de regels mag luchten. De CvT kan dan tot het oordeel komen dat de gedetineerde in zijn recht staat. Met - hopelijk - als gevolg dat de gevangene wel het aantal uren buiten zijn cel kan verblijven waar hij recht op heeft.

VERVOLG OP PAGINA 3

Strafzaak? Neem geen advocaat, neem een strafrechtadvocaat!

Bel gratis ons team van strafrechtsspecialisten: 0800-WEENING (0800-933 6464)

WEENING
STRAFRECHTADVOCATEN

strafrechtadvocaten.nl

Maastricht • Utrecht • Roermond

Lees meer op pagina 3 →

de BONJO colofon

Onafhankelijke krant voor het gevangeniswezen

de Bonjo is een uitgave van de vereniging Bonjo en verschijnt zes keer per jaar.

Stichting Bonjo heeft een ANBI-status. donaties zijn binnen de wettelijke voorwaarden fiscaal aftrekbaar.

Oplage: 10.000 exemplaren
Abonnementen 25,00 euro per jaar
Losse nummers 4,50 euro incl. porto.
ISSN nummer: 2352-104X

© copyright: de Bonjo
Overnemen van artikelen is alleen toegestaan na overleg met de redactie.
Reacties zijn welkom op: info@bonjo.nl

Contactadres
Telefoon: 0800-333 44 46 (gratis)
020-665 94 20
Nieuwe Herengracht 18
1018 DP Amsterdam
info@bonjo.nl | www.bonjo.nl

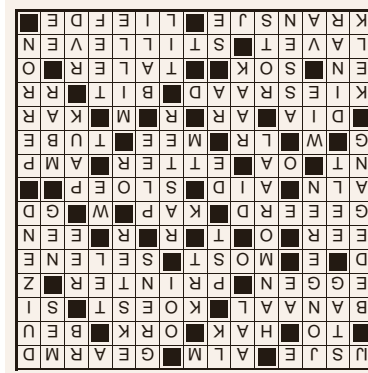
Advertenties
Informatie over adverteren in deze krant kunt u inwinnen bij marion@bonjo.nl of 020-665 94 20
Nieuwe Herengracht 18
1018 DP Amsterdam

Directeur Bonjo
Bedel Bayrak

Bestuur Bonjo
Toine Bakermans
Miep van Diggelen (penningmeester)
Frans Douw
Martin Iwema
Ruud Jansen (voorzitter)
Marieke Kruijthof

Hoofredactie
Martijn van der Kooij

Oplissing Puzzel van pagina 20

de Bonjo wordt via de bibliotheken en de re-integratiecentra in de gevangenis verstrekt aan alle gemiddeld 10.000 aanwezige gedetineerden. Geldt ook voor ambtenaren werkzaam in het gevangeniswezen en de talloze medewerkers en vrijwilligers van de organisaties die aangesloten zijn bij Bonjo. Strafrechtadvocaten hebben veelal een abonnement.

Redactie
Ronald Bos
Jaap Brandligt
Boudewijn Chorus
Jordi L'Homme
Krisz Lucke
Tijtske Perdeck
Lea Spierts
Violette Steijver van Orselen
Hans Stoker
Ger van der Veen
Bregje Veltman

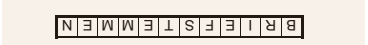
Medewerkers
Semra Aytemur
Ton Bastings
Bianca Buzing
Frans Douw
Tom Franssen
Ruud Jansen
Theo Knippenberg
Sandra Kolfshoten
Marion van de Laar
Dini van het Noorden
Laura Sofie van der Reijden
Wolter van der Vlist
Joyce de Vries

Vormgeving
Caroline de Roy

Druk
Rodi Rotatiedruk Diemen

De volgende edities van de Bonjo verschijnen op 16 oktober en 18 december.

Oplissing Woordzoeker van pagina 20

COMMENTAAR

Maak werk van stemmen in de bajes

Eerst maar het goede nieuws: er is onlangs een advies verschenen over stemmen in de gevangenis. De Raad voor Strafrechttoepassing en Jeugdrecht (RSJ) heeft dit advies op eigen initiatief opgesteld. Hard nodig, want stemmen is voor gevangenen nu nodeloos ingewikkeld. Er is wel geëxperimenteerd met stemlokalen in PI's, maar dit mag niet meer. Gedetineerden kunnen wel iemand machtigen om voor hen te stemmen in hetzelfde stembedict, maar in de praktijk gebeurt dit maar weinig. Logisch, want er is heel wat regelwerk (en medewerking van de PI) voor nodig. En stel dat het lukt: als je bent ingeschreven in de gemeente waar de PI is gevestigd, moet je daar maar net iemand kennen die voor je kan en wil stemmen. Omdat stemmen een grondrecht is, heeft Bonjo voorafgaand aan de landelijke verkiezingen in 2023 aandacht gevraagd voor stemmen in de bajes. Met een kort geding tegen de staat wilden we afdwingen dat gedetineerden gemakkelijker zouden kunnen stemmen. Per brief of in een mobiel stembureau in de bajes. De rechter kon zich indenken dat stemmen voor wie gevangen zit, bepaald niet eenvoudig is. Maar tegelijkertijd: het kan wel. Een dringende reden om de eisen van Bonjo toe te wijzen, was er dan ook niet. We verloren het kort geding.

Terug naar het advies van de RSJ. Ook de Raad vindt dat het nu nodeloos ingewikkeld is voor gedetineerden om te stemmen. De kern van het advies is om stemmen in de bajes toe te staan. Daarvoor kan volgens de RSJ gebruik worden gemaakt van een uitzondering in de Kieswet. In de coronatijd is deze uitzondering ook in verpleeghuizen gebruikt. De instantie die erover gaat, de Kiesraad, wees er in diens Nieuwsbrief op dat het ministerie van Binnenlandse Zaken dit niet meer toestaat.

Stemmen per brief
En dan de tweede teleurstelling: de RSJ betoont zich in haar advies geen voorstander van briefstemmen door gedetineerden. Er zouden te veel risico's aan kleven. Dus een Nederlander in een ver buitenland kan gewoon per brief zijn stem uitbrengen, terwijl een gedetineerde onder toezicht van de PI dat niet veilig zou kunnen? Op 29 oktober zijn er landelijke verkiezingen. Het is aan de Tweede Kamer om de regering per motie te verzoeken om briefstemmen voor gedetineerden tijdelijk mogelijk te maken. Als de pilot met briefstemmen slaagt, dan kan de Kieswet worden aangepast. Grondrechten, zoals algemeen stemrecht, zijn te belangrijk om te verwaarlozen. (MvdK)

ZIE OOK PAGINA 5 EN 6

INHOUDSOPGAVE - DE BONJO 4-2025

- 1

RSJ pleit voor stembureau in de bajes, ondanks huidig verbod - Boudewijn Chorus en Ger van der Veen / Justitie stuurt de Bonjo duizend 'lege' pagina's - Onderzoek: Ger van der Veen / tekst: Martijn van der Kooij
- 2

Commentaar: Maak werk van stemmen in de bajes
- 3

Namen leden Commissies van Toezicht niet openbaar - Onderzoek: Ger van der Veen / tekst: Martijn van der Kooij / 'Kreeg hij de zorg die hij nodig had?' - Ger van der Veen
- 4

Jeugddroom - Column Ton Bastings / Doneer of abonneer u, zodat we door kunnen met ons werk. / Oproep: Transgender in de gevangenis
- 5

Zo vergroot je je kans op succes - Joyce de Vries
- 6

Zo moeilijk is het om als gedetineerde je stem uit te brengen
- 8

Netwerklunches binnen de muren - Sandra van Kolfshoten
- 9

Resocialisatie als sleutel voor succesvolle re-integratie - Tom Franssen
- 10

Een goed vertrek is het halve werk - Ruud Jansen
- 11

'Verlies van een VOG is dodelijk' - Jaap Brandligt en Hans Stoker
- 12

'Je moet het ijzer smeden als het koud is' - Ronald Bos
- 13

Op een dag zal ook dit eindigen - The Underground Poet
- 14

Inside Circle: 'Je zet hier elke week je zelfreflectie aan' / Uitnodiging de Bonjo Dag 2025
- 15

Dat de liefde maar mag winnen - Column Dini van het Noorden
- 16

Boekrecencies: Hoe je ook met empathie naar tbs'ers kunt kijken / De Boetefabriek / Avonturen van een meester smokkelaar
- 17

Eigenzinnige vrouwen - Theo Knippenberg
- 18

Verhaal: Kijk es naar al dat licht
- 19

Het verhaal van een uur - Kate Chopin
- 20

Openbaar Ministerie gehackt / Veiligheid jeugdgevangenis verder onder druk / Bonjo Puzzel en Woordzoeker
- 21

Drie op een rij - Column Semra Aytemur / Voetbal Eredivisie
- 22

Contactbureau / Recept: Dit kleurrijke gerecht maak je in een handomdraai - Laura Sofie van der Reijden

VERVOLG VAN PAGINA 1

Ministerie beroept zich op uitzonderingsgrond

Namen leden Commissies van Toezicht niet openbaar

Wie zijn de beklagrechters in de PI's in Nederland? Zijn de leden van de CVT's formeel benoemd, zoals de wet voorziet? Voldoen ze aan de eis dat ze maximaal twee keer mogen worden herbenoemd? En ook belangrijk: is voldaan aan de wettelijk vereisten? In elke CVT moet bijvoorbeeld een lid van de rechterlijke macht zitting hebben. Om op die vragen antwoord te krijgen, vroeg de Bonjo op 9 oktober 2024 alle benoemingsbesluiten op van de leden van de CVT's. Dit deden we op grond van de Wet open overheid.

Ruim acht maanden later plofte de 'verlossende' brief van het ministerie van Justitie, waaronder DJI valt, op de mat. Bij de brief zat een doos met zo'n duizend kopieën van benoemingsbesluiten. Vrijwel lege brieven, want de informatie waar de Bonjo om had gevraagd was onzichtbaar gemaakt. Ambtenaren zijn waarschijnlijk tientallen uren bezig geweest met het digitaal weglakken van de namen van de leden van de CVT's.

Uitzondering
Alle overheidsinformatie is in

principe openbaar, maar het ministerie beroept zich op de uitzonderingsgrond in de wet. De eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer weegt volgens het departement zwaarder dan het volledig openbaar maken van de documenten. Dit omdat namen en handtekeningen te herleiden zijn tot telefoonnummers, e-mailadressen en andere persoonlijke informatie. De redactie van de Bonjo heeft vervolgens contact opgenomen met het ministerie om uit te leggen dat we zo onze journalistieke controllerol niet kunnen vervullen. We hebben

ook een oplossing aangeboden: inzage in de benoemingsbesluiten van de CVT's. Zo wordt de informatie die tot personen te herleiden is niet openbaar, maar kunnen we wel controleren of alles volgens de regels verloopt. Dit aanbod is afgewezen, dus gaat de Bonjo in bezwaar tegen het besluit.

Heikel punt
Overigens blijft er voor gedetineerden die naar een CVT stappen een heikel punt. Want met een beroep op de Wet open overheid, valt dus niet te controleren of de mensen die over klachten oordelen wel zijn benoemd. Bepaald geen bijzaak. De Commissies van Toezicht mogen dan formeel niet onder de rechtspraak vallen, ze hebben wel een rechtsprekende functie. En rechtspraak dient zich

in alle openbaarheid te voltrekken. Geheel in lijn daarmee melden de meeste (maar niet alle) jaarverslagen van de CVT's de namen van de leden.

in 't kort

- * De Bonjo vroeg op grond van de Wet open overheid om de benoemingsbesluiten van de leden van de Commissies van Toezicht (CVT's).
- * Het ministerie van Justitie verstrekke deze besluiten, maar maakte de namen van de leden onzichtbaar.
- * De Bonjo weet daardoor niet wie er in de CVT's zitting hebben en kan niet controleren of de leden volgens de regels zijn benoemd.

Familie overleden gedetineerde eist inzage in medisch dossier

'Kreeg hij de zorg die hij nodig had?'

Een man die verbleef in de Penitentiare Inrichting (PI) Heerhugowaard overleed kort na een strafonderbreking aan de gevolgen van uitgezaaide kanker. De straf werd tijdelijk onderbroken om hem zijn laatste dagen thuis te laten doorbrengen. Zijn familie wil weten of hij in detentie wel toereikende zorg kreeg. Tevergeefs probeert ze inzage te krijgen in zijn medische dossier.

Ger van der Veen
het ziekenhuis belandde, bleek hij dusdanig terminaal ziek dat hij snel zou komen te overlijden. Hoewel het juridisch mogelijk is om bij bijzondere omstandigheden een straf tijdelijk te onderbreken, kwam het proces in dit geval traag op gang. Door de bureaucratistische afhandeling duurde het

weken voor de toestemming rond was. Daardoor kon de man pas in de allerlaatste fase van zijn ziekte naar huis, waar hij binnen enkele dagen overleed.

De familie probeert sindsdien toegang te krijgen tot zijn medische gegevens. De PI weigert die echter te overhandigen. De advocaten Hannah Hendriks en Johan Oosterhagen (Loonstein Advocaten) staan de familie bij. Zij stellen dat met de weigering mogelijk wordt geprobeerd te voorkomen dat er een onderzoek

komt. Dat onderzoek kan uitwijzen of de medische zorg binnen de gevangenis adequaat was en of eerder ingrijpen mogelijk een verschil had gemaakt.

Onduidelijkheid
Opvallend is dat het overlijden van de man niet is aangemerkt als een zogenoemde piketmelding, een officiële melding die normaal binnen het justitiële systeem wordt gedaan als iemand overlijdt tijdens of kort na detentie. In een vergelijkbare zaak in een andere PI werd zo'n melding wel gedaan. Waarom dit in Heerhugowaard is nagelaten, blijft onduidelijk. De gang van zaken roept bij

betrokkenen vragen op over transparantie en verantwoordelijkheid. De familie vreest dat de PI bewust medische informatie afschermt om interne keuzes buiten beeld te houden. De juridische pogingen om het dossier alsnog op tafel te krijgen, lopen nog. Voor de nabestaanden staat inmiddels niet alleen het verlies centraal, maar ook het recht op duidelijkheid. De centrale vraag blijft onbeantwoord: kreeg hun familielid in de PI Heerhugowaard de zorg waarop hij als mens recht had?

Met dank aan Marion van de Laar voor het contact met de familie van de overleden gedetineerde.

Strafzaak? Neem geen advocaat, neem een strafrechtadvocaat!

Vrijheid van advocaatkeuze is een belangrijk recht. U bent niet verplicht zich bij te laten staan door de advocaat die u op het politiebureau bezocht heeft. Deze 'piketadvocaat' hoeft helaas geen deskundige te zijn op het gebied van strafrecht.

Sommige advocaten doen maar een paar strafzaken per jaar. Natuurlijk volstrekt onvoldoende om deskundig te worden en te blijven op strafrechtelijk gebied. Zo kan het gebeuren dat de advocaat die u bijstaat in uw strafzaak zich voornamelijk bezighoudt met familierecht. Wij vinden dit een onwenselijke situatie. Regelmatig nemen wij

zaken over van andere advocaten. Vaak zijn wij daarbij geconfronteerd met dossiers waarin men steken had laten vallen.

Ons kantoor behandelt uitsluitend strafzaken. Uw dossier wordt bij ons niet door één advocaat, maar door een team van specialisten zorgvuldig onder de loep genomen. Wij verdiepen ons voortdurend in de laatste ontwikkelingen op strafrecht gebied. Wij beseffen dat onze gedetineerde cliënten regelmatig bezocht willen worden om de voortgang van hun zaak te bespreken. Wij voldoen aan die behoefte!

Ons kantoor is betrokken bij grote strafzaken, maar of u nu verdacht wordt van fietsendiefstal of van moord; wij zien in elke zaak het belang van een goede verdediging.

Wij treden op in het hele land en doen dat ook op basis van toevoeging (pro deo). Goede rechtsbijstand hoeft dus niet duur te zijn! Neem vrijblijvend contact met ons op:

Bel gratis: 0800-WEENING (0800-933 64 64).

WEENING
STRAFRECHTADVOCATEN

KUIJPERS & NILLESEN

advocaten

DE SNELSTE WEG NAAR BUITEN, OOK PRO DEO!

www.kuijpersnillesen.nl

Falkstraat 14
1017 VW AMSTERDAM
telefoon +31 (0) 20 420 20 42
fax +31 (0) 20 623 68 36
info@knadvocaten.nl

Stationsweg 14
5211 TW 's-HERTOGENBOSCH
telefoon +31 (0) 73 614 86 64 fax
+31 (0) 73 614 64 56
info@knadvocaten.nl

Maar ook dat cijfer is niet zeker. Het Brabants Dagblad meldt namelijk 867 gevallen, terwijl Trouw er 876 registreert. Dan kom je op 1752. Een verschil van 18. Relatief weinig zal de Rekenkamer zeggen, maar we hebben het wel over mensen. Behalve rekenen blijkt schrijven als vaardigheid niet op orde. Van wie basisvaardigheden niet eens beheerst, valt weinig goeds te verwachten.

Vught is altijd in het nieuws. Daar vertrekt na twee jaar de directeur zonder opgaaf van reden. Uit zijn functie gezet? Dan geven ze in het detentiecentrum Rotterdam meer openheid van zaken over hun directeur Miriam Mendonça. Zij werd verkozen tot overheidsmanager van het jaar. Haar kinderdroom kwam uit, vertelt ze in een uitgebreid interview in

Hij was in de wieg gelegd voor cipier,
tierelierelier
Hij was in de wieg gelegd voor cipier,
tierelierelier
Zijn rammelaar was een sleutelbos
Hij speelde altijd dieffe zonder verlos
En at water en brood met plezier
Tierelierelier

Terug naar Vught. Daar werd een bewaker op staande voet ontslagen, omdat hij lag te slapen in de cel van een gevangene, die op dat moment elders een activiteit had. De Dienst Justitiële Inrichtingen vond dat de medewerker onvoldoende professionele afstand had gehouden. Je zou het ook kunnen zien als een optimale vorm van inlevingsvermogen. Of controleerde hij misschien de sterrenreviews op Google? Maar goed, het begrip 'ontslagen uit de gevangenis' heeft weer een dimensie erbij gekregen.

Doneer of abonneer u,
zodat we door kunnen
met ons werk.

De Bonjo doet een oproep aan onze lezers en mensen die ons werk een warm hart toedragen zich te abonneren op de Bonjo. Om de krant gratis te kunnen blijven verspreiden in de diverse detentiecentra in het land en om ons werk te kunnen voortzetten in de komende jaren, hebben wij uw steun nodig! Via onze website www.bonjo.nl of via de bovenstaande QR-link kunt u zich abonneren op de krant, € 25,- per jaar voor 6 nummers, of een eenmalige donatie doen. Bonjo heeft sinds kort ook een ANBI-status.

Transgender in de gevangenis

Onderzoeksjournalist Ama Boahene (zelf transgender) schrijft een artikel over welzijn van transgender gedetineerden. Meerdere mensen hebben hun ervaringen al met mij gedeeld. Wil jij ook je verhaal (anoniem) delen? Dat helpt enorm. Neem telefonisch contact op (06-23537457) of schrijf me (Tussen de Bogen 36, 1013 JB Amsterdam).

de BONJO Augustus 2025

Joyce de Vries

Helaas maken klagers geregeld fouten waardoor hun klacht niet in behandeling wordt genomen. Zonde, want dat is te voorkomen. In dit artikel lees je welke fouten vaak voorkomen waardoor klachten niet ontvangen worden verklaard. Deze fouten komen uit recente uitspraken van de beroepscommissie van de Raad voor de Strafrechttoepassing en Jeugdrecht (RSJ). Je krijgt ook tips om je klacht sterker te maken. En je leest hoe je soms via een andere weg sneller tot een oplossing komt.

Ernstige schendingen

Bij sommige ernstige schendingen, zoals het openen van vertrouwelijke post van je advocaat of plaatsing in afzondering zonder reden, kun je bij een eenmalige gebeurtenis al ontvankelijk zijn.

**Hoe sterker je
onderbouwing,
hoe groter de kans
dat je klacht wordt
behandeld**

Je kunt niet officieel klagen over de manier waarop personeel zich gedraagt

Maar veel klachten over een tekortkoming in de verzorgende taken van de directeur worden alleen in behandeling genomen als er sprake is van een 'structurele en belangrijke tekortkoming'. Meestal betekent dit dat het probleem binnen drie maanden minstens drie keer is voorgekomen. Zowel het structurele karakter als de ernst moeten duidelijk blijken uit de klacht.

Klagen over regels of onverenigbaarheid
Klachten over algemene regels,

correct in
Om je klacht ontvankelijk te laten zijn, is het belangrijk dat je op tijd klaagt: binnen zeven dagen. Beschrijf duidelijk wat er is gebeurd, hoe vaak, wanneer, wie erbij betrokken was en wat de gevolgen voor jou zijn. Geef bij voorkeur ook aan welke regels of wetten zijn geschonden, zoals het recht op bezoek of bepalingen uit de huisregels. Lever, als dat kan, een schriftelijke onderbouwing aan. Denk aan een kopie van je disciplinaire straf, je bestellijst van de winkel, een uitdraai van je

Heb je een klein probleem, zoals de verkeerde spullen geleverd krijgen via de winkel of iets kwijt zijn na een overplaatsing? Dan wordt van je verwacht dat je eerst zelf een oplossing probeert te vinden via een gesprek of schriftelijk verzoek. Doe je dat niet, dan loop je het risico dat je klacht niet wordt behandeld. Tot slot: je kunt niet officieel klagen over de manier waarop personeel zich gedraagt, zoals onvriendelijkheid of een nare toon. Zulke klachten zijn meestal niet ontvankelijk.

rekening-courant of getuigenverklaringen van medegedetineerden (afhankelijk van waarover je klaagt). Hoe sterker je onderbouwing, hoe groter de kans dat je klacht wordt behandeld én gegrond wordt verklaard. Gebruik geen scheldwoorden of onnodige beschuldigingen. Blijf bij de feiten.

**Sommige
gevangenis-
hebben een
klachtenfunctionaris**

Informe route: vaak sneller en effectiever

Een formele klacht bij de Commissie van Toezicht is vaak niet de snelste of beste weg. In veel gevallen los je een probleem sneller op via de informele route. En bij klachten over bejegening (zoals onvriendelijkheid) is dit zelfs de enige route die openstaat. Je kunt het afdelingshoofd vragen je probleem op te lossen, bijvoorbeeld als het kluisje in je cel stuk is of spullen kwijt zijn.

Sommige gevangenisissen hebben ook een klachtenfunctionaris die je kan helpen. Die kan het probleem soms oplossen of je compenseren. Je kunt ook een

Ook kun je de maandcommissaris benaderen. Die bezoekt geregeld de inrichting en kan in sommige gevallen bemiddelen. Als dat niet lukt, kun je alsnog een formele klacht indienen. Vermeld dan altijd hoe en wanneer je hebt geprobeerd het probleem informeel op te lossen. Dat vergroot je kans op ontvankelijkheid.

*Joyce de Vries is strafrechtadvocaat
bij Advocaten in de Praktijk*

in 't kort

Tips van advocaat Joyce de Vries voor het indienen van klachten in detentie:

- * Denk strategisch. Probeer eerst de informele route en dien alleen een formele klacht in als dat echt nodig is.

- * Doe dit tijdig, concreet en feitelijk. Zo vergroot je je kans op succes en op een rechtvaardige behandeling

Wij **vechten** voor
jouw **vrijheid**,
altijd!

Persoonlijk, resultaatgericht en altijd goed bereikbaar. Dat zijn wij. Bij ons kunt u de best mogelijke juridische bijstand verwachten op het gebied van het strafrecht. Onze advocaten hebben zo hun eigen expertise: van levensdelicten tot een snelheidsovertreding. Wij hebben alles in huis.

Speednummers:
 Fabian (06-14 37 28 97)
 Maarten (06- 40 38 14 40)
 Jill (06- 19 52 96 66)

Sra. mr. H. Feenstra hablas Español sobre el derecho penal.
Mr. Demirer Türkçe biliyor ve size yardımcı olabilir

ADVOCATENKANTOOR
SICCAMA

T +31(0)20 237 19 30 **M** +31 6 14 37 28 97 **W** advocatenkantoor@siccama.nl

RUIM 35 JAAR DESKUNDIGE JURIDISCHE BIJSTAND

ADVOCATENKANTOOR VAN DER BIEZEN

ERVAREN - SCHERP - GEDREVEN - 'OOK PRO-DEO'

Tel: 073 610 20 05, GSM: 06 53 37 07 93

Stationsweg 6, 5211 TW 's-Hertogenbosch, E-mail: info@vanderbiezenadvocaat.nl

VERVOLG VAN PAGINA 1

RSJ: Stemmen in de bajes beter regelen

Zo moeilijk is het om als gedetineerde je stem uit te brengen

In het advies van de Raad voor Strafrechttoepassing en Jeugdbescherming (RSJ) over stemmen in de bajes worden belemmeringen bij de volmacht-procedure in kaart gebracht. Hier zijn gedetineerden op aangewezen bij het stemmen, maar de RSJ concludeert dat stemmen bij volmacht niet of nauwelijks gebeurt als gevolg van diverse praktische problemen. In de Bonjo (o.a. 6-2023) hebben we daar eerder voorbeelden van gegeven, zoals het feit dat je een kopie van je ID-bewijs (dat je niet zelf hebt, maar beheerd wordt door de inrichting) moet sturen naar degene die je machtigt om voor jou te stemmen. Even een kopietje maken in de bajes is er doorgaans niet bij. Bovendien kan een (onderhandse) volmacht alleen worden afgegeven aan iemand die in dezelfde gemeente stemt als de gedetineerde. Die staat meestal ingeschreven in de plaats waar hij gedetineerd is. En hoeveel mensen zal hij kennen in die plaats? Precies: ook een bullshit-voorwaarde dus voor iemand die gedetineerd is.

Geen wonder dat per inrichting een handvol gedetineerden erin slaagt om per volmacht te stemmen

Dat is al helemaal het geval bij verkiezingen voor de gemeenteraad of het waterschap. Sta je ingeschreven – zoals de Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI) ook nastreeft – in de plaats waar je gedetineerd zit, dan kun je je stem dus niet uitbrengen in de plaats waar je voorheen woonde en waar

volmacht. Maar de procedure daarvoor is nog veel ingewikkelder en hiervan is bij eerdere verkiezingen door gedetineerden vrijwel geen gebruik gemaakt. Vanwege dergelijke obstakels bij het stemmen vindt de RSJ dat de Dienst Justitiële Inrichtingen en de gemeenten zouden moeten

KIESRAAD STEUNT STEMBUREAUS IN DE BAJES

De Kiesraad heeft, wetende dat wij over dit onderwerp opnieuw zouden gaan publiceren, op eigen initiatief contact gezocht met de redactie van de Bonjo. De Raad zegt de aanbeveling van de RSJ te steunen om stemlokalen in te richten in justitiële inrichtingen die beperkt toegankelijk zijn voor andere belangstellenden. De beperkte openbaarheid kan worden ondervangen door waarnemers en/of een beperkte groep kiezers toegang te geven én door de telling altijd op een openbare locatie te laten plaatsvinden. De Kiesraad is van opvatting dat hiervoor wel een wetswijziging nodig is. De Raad adviseert echter om eerst te experimenteren in een beperkt aantal justitiële inrichtingen. Op die manier kan onderzocht

worden welke praktische uitdagingen daarbij kunnen optreden en hoe die kunnen worden weggenomen. Jammer is dat de Kiesraad deze steun niet heeft gedeeld in zijn Nieuwsbrief van juli jl. Ook heeft de Kiesraad zich er tegenover de Bonjo niet over uitgelaten of de Raad zich ervoor wil inzetten deze experimenten al bij de aanstaande verkiezingen mogelijk te maken. Kennelijk geeft de Raad er de voorkeur aan om de reactie van de minister van Binnenlandse Zaken (BZK) en de staatssecretaris van Rechtsbescherming af te wachten. Daardoor zullen de gemeenten, die de stembureaus moeten inrichten, er voorlopig helaas nog van uitgaan dat het verbod van BZK op stembureaus in de inrichtingen in stand blijft.

misschien je familie of gezin nog woont. Geen wonder dan ook dat gemiddeld genomen per inrichting slechts een handvol gedetineerden erin slaagt om per volmacht te stemmen. De rest laat het er al bij voorbaat bij zitten. Naast de onderhandse volmacht bestaat ook nog een schriftelijke

zorgen voor de nodige begeleiding en ondersteuning voor het stemmen bij volmacht. Ook zou de procedure eenvoudiger en toegankelijker moeten worden. Eerder hebben de gemeenten Den Haag en Zutphen pilots geïnitieerd om drempels weg te nemen voor het gebruik van de volmacht. De RSJ

beveelt aan om die pilots te evalueren.

Vereenvoudig het proces Ook wat het algemene verkiezingsproces betreft, wil de RSJ dat DJI en de gemeenten dit verbeteren. Zo moet de voor gedetineerden beschikbare informatie worden uitgebreid met onafhankelijke informatie over verkiezingsprogramma's en standpunten van politieke partijen. Die zou DJI actief moeten verspreiden binnen de inrichting. De voorlichting daarover moet DJI in eenvoudige taal aanreiken, ondersteund met pictogrammen en ander toelichtend materiaal. Een en ander dient ook in enkele andere talen beschikbaar te worden gesteld. Daarnaast vindt de RSJ dat DJI en gemeenten beter moeten anticiperen op overplaatsingen, nieuwkomers in de bajes en wijzigingen in het brief- of woonadres. Want het is van belang dat een stempas tijdig bij de juiste persoon aankomt en niet naar een verkeerd adres wordt gestuurd en zoekraakt.

Stemmen per brief Nederlanders die in het buitenland verblijven, kunnen evenals inwoners van de Nederlandse gemeenten in het Caribisch deel vrij eenvoudig per brief stemmen. Eerder hebben wij er in de Bonjo voor gepleit om deze mogelijkheid ook te bieden aan gedetineerden die in Nederland zijn ingesloten. Weliswaar blijft daarbij een obstakel dat ook hiervoor een kopie van het identiteitsbewijs nodig is, maar dat is een

begrijpelijke voorwaarde om fraude te voorkomen. Briefstemmen heeft ten opzichte van de volmacht als groot voordeel dat de gedetineerde zijn of haar stem zelf kan uitbrengen en er niet op hoeft te vertrouwen dat degene die hij machtigt inderdaad voor hem stemt op de gewenste persoon van de gekozen partij. De RSJ erkent dat voordeel, maar signaleert dat bij schriftelijk stemmen de beleving afstandelijker is dan bij stemmen in persoon in een stembureau. Want in het stemlokaal draait het om meer dan alleen de administratieve handeling. Ook noemt de RSJ het risico op onregelmatigheden. De gemeente Den Haag, die verantwoordelijk is voor de uitvoering van de regeling van het briefstemmen, heeft echter verzekerd dat er in de bestaande procedure van het stemmen per brief voldoende waarborgen zijn ingebouwd om fraude en onderschepping tegen te gaan. Desondanks beroept voorzitter Moraal van de RSJ zich voor gepleit om deze mogelijkheid vooral vanwege risico's op onregelmatigheden – hij noemt zelfs het woord fraude – de RSJ liever niet opteert voor het faciliteren van briefstemmen in de bajes. Ook wijst Moraal op het gegeven dat er

bij briefstemmen veel fout kan gaan waardoor stemmen ongeldig worden. Tijdens de coronapandemie was dit bijvoorbeeld een groot probleem.

Toch kiest de Raad uiteindelijk niet voor het aanbevelen van briefstemmen in de bajes

De RSJ schrijft overigens in het advies, dat bij DJI de meningen over het gevaar van onregelmatigheden en beïnvloeding in de inrichting verdeeld zijn. Maar de Raad wijst er tegelijk op, dat de directeur van een inrichting met een goede interne organisatie het gevaar van onregelmatigheden bij briefstemmen kan minimaliseren. Toch kiest de Raad uiteindelijk niet voor het aanbevelen van briefstemmen in de bajes, vanwege 'teveel risico's en nadelen aan de invoering ervan'. Dat is jammer en bovendien voor discussie vatbaar, want over die veronderstelde risico's zijn geen concrete gegevens voorhanden, alleen onbewezen beweringen in de Tweede kamer vanuit de PVV en FVD, partijen die sowieso rechten voor gedetineerden minachten.

Stembureau in de bajes

Waar de RSJ uiteindelijk voor pleit, is het opnieuw mogelijk maken van het inrichten van een stembureau in de inrichting. Dit lijkt hoe dan ook de meest sympathieke oplossing, want stemmen in persoon wordt algemeen beschouwd als een groot goed. Bij het stemmen in een stemlokaal kan redelijk eenvoudig aan de benodigde waarborgen worden voldaan en ook vanwege de transparantie en controleerbaarheid heeft stemmen in persoon uiteraard de voorkeur. In de gesprekken die de RSJ voor haar onderzoek en advies heeft gevoerd, kwam ook naar voren dat niet moet worden onderschat wat het positieve effect is van het daadwerkelijk gebruik kunnen maken van het stemrecht door gedetineerden. Zij voelen zich daardoor misschien niet zozeer 'gezien' als wel gehoord en zij worden zo betrokken bij de ontwikkelingen in de politiek en de samenleving. Dit kan niet anders dan positief bijdragen aan de door dezelfde politiek en samenleving – en gelukkig ook door veel gedetineerden zelf – gewenste resocialisatie en re-integratie van ingesloten die terugkomen in maatschappij.

Eerdere initiatieven

In het verleden zijn er verschillende initiatieven geweest voor het inrichten van een (mobiel) stembureau in een inrichting, of daarbuiten, op het afgesloten terrein ervan. Meestal waren deze stemlokalen slechts enkele uren open. Medewerkers van de inrichting en van de gemeente waren nauw betrokken bij de organisatie. Het tellen van de stemmen gebeurde niet in de inrichting, maar centraal op het gemeentelijke stembureau. De RSJ geeft aan, dat deze pilots (experimenten) steeds tot een grotere opkomst van gedetineerden om te stemmen hebben geleid. In Pi De Karelsskamp in de gemeente Almelo is in 2017 en 2018 een mobiel stembureau ingericht dat niet openbaar toegankelijk

Voorzitter mr. Han Moraal van de RSJ. Foto: Josje Deekens

was. In 2017 hebben daar 37 van de 44 stemgerechtigden hun stem uitgebracht voor de Tweede Kamerverkiezingen. Maar in 2023 stond het Ministerie van Binnenlandse Zaken een herhaling van deze werkwijze niet meer toe.

In Forensisch Psychiatrisch Centrum de Kijvelanden wordt volgens de RSJ al langer gebruik gemaakt van een stembureau in de inrichting. In 2024 hebben 22 gedetineerden er hun stem uitgebracht voor de verkiezingen van het Europees Parlement. Ook op een locatie van de Pompestichting is eerder, in maart 2021, een stembureau ingericht. En in juni 2024 is een bus gebruikt als mobiel stembureau naast de vrouwengevangenis in Ter Peel. Dit werd georganiseerd op uitdrukkelijk verzoek van de gedetineerden daar, nadat ze hun stempassen hadden ontvangen. Ook jeugdigen ouder dan 18 jaar in Rijks Justitiële Jeugd-

inrichting De Hartelborgt hebben twee keer eerder kunnen stemmen voor Tweede Kamerverkiezingen. Maar ook daar werd het stemmen in 2023 niet meer toegestaan door Binnenlandse Zaken.

Knelpunt: openbaarheid

De reden zit 'm in de naar internationale consensus vereiste algehele toegankelijkheid van stembureaus. Op elk gewenst moment moet gedurende de openstelling van een stembureau iedere burger vrije toegang hebben, zo is het idee. Dat past bij de rechtsstaat: we hebben niets te verbergen, kom gerust kijken en controleer wat we doen. Dat is absoluut een groot goed. Maar omdat dit bij een stembureau in de bajes niet zomaar geregeld kan worden en in de genoemde eerdere voorbeelden ook niet was geregeld, heeft het ministerie in 2023 besloten dit niet meer toe te staan. Op

zich begrijpelijk. Maar het ministerie is nog niet ingegaan op het huidige voorstel van de RSJ om gebruik te maken van een juridische uitzondering (Kieswet artikelen J 36-38) die beperking van de openbaarheid – bijvoorbeeld tot gedetineerden en het personeel van de instelling – mogelijk maakt. Bovendien stelt de RSJ voor om onafhankelijke waarnemers toe te laten in de beperkt toegankelijke stembureaus.

De Kiesraad zegt de aanbeveling van de RSJ te steunen

Desondanks meldde de Nieuwsbrief van de Kiesraad medio juli: 'Momenteel biedt de Kieswet geen ruimte' voor mobiele stembureaus in inrichtingen, waarbij verwezen wordt naar het ministerie van Binnenlandse Zaken. Volgens de Kiesraad kan de aanbeveling van de RSJ 'daardoor in elk geval niet voor de aankomende verkiezing worden opgevolgd.' Toen wij tijdens ons gesprek voorzitter Moraal van de RSJ met die reactie confronteerden, gaf hij aan daar nog geen kennis van genomen te hebben. Te hopen valt dat hij in de rebound stevig van zich laat horen. Overigens beoogt de minister van Binnenlandse Zaken om samen met de staatssecretaris Rechtsbescherming in september een reactie op het advies aan de Tweede Kamer te sturen. Het laatste woord over het voorstel van de RSJ is dus nog lang niet gezegd.

in 't kort

- * De RSJ is een onafhankelijke adviseur van de overheid én een beroepsinstantie voor klachten van gedetineerden.
- * In een recent advies stelt de RSJ verbeteringen voor om het gedetineerden gemakkelijker te maken hun stem uit te brengen bij verkiezingen.
- * Stemmen per brief, zoals de Bonjo eerder voorstelde, vindt de RSJ niet ideaal, omdat er risico's op onregelmatigheden aan zouden zijn verbonden.
- * In plaats daarvan pleit de RSJ voor het opnieuw mogelijk maken van stembureaus in de inrichtingen.
- * De Kiesraad ondersteunt het voorstel van de RSJ, maar onduidelijk is nog of dit betekent dat al bij de eerstvolgende verkiezingen weer stembureaus in de bajes mogelijk worden.
- * Knelpunt voor het toestaan van stembureaus in de bajes is dat openbaarheid er niet veilig kan worden gegarandeerd. De RSJ meent echter dat er uitzonderingen mogelijk zijn.
- * In september komen de verantwoordelijke bewindslieden met een reactie op het RSJ-advies.

DE PREE ADVOCATUUR

DÉ SPECIALIST IN MOORDZAKEN

Een greep uit (bekende) moordzaken van De Pree Advocatuur:

Liquidatieproces Eris (vrijspraak voor de liquidatie)	Moord binnen drugsircuit in Arnhem (hoger beroep loopt nog)
Liquidatieproces Marengo (hoger beroep loopt nog)	De kettingzaakmoord (slechts 11 jaar)
De drugsmoord in Bergen aan Zee (vrijspraak)	Kloostermoord Onze Lieve Vrouwen (hoger beroep loopt nog)
De moord op Gosia (lagere straf in hoger beroep)	De Friese weilandmoord (ondanks grote twijfel veroordeeld)
De (zelf)moord op Freddy Jansen (vrijspraak)	Moord op Buitenring in Hoensbroek (loopt nog)
De moord op eigen vader: Mike Goedhart (jeugdstrafrecht)	Eerwraak moord Apeldoorn (hoger beroep loopt nog)
De kliko-moord (lagere straf in hoger beroep)	De Snapchat-moord (loopt nog)

Bent u verdachte in een moordzaak bel dan: 06 - 52 61 37 95

www.advocaatinmoordzaken.nl

www.depree-advocatuur.nl

Bureau Nazorg op Het Kwartier

Netwerklunches binnen de muren

Het Kwartier, een school verbonden aan de Rijks Justitiële Jeugdinrichting De Hunnerberg, heeft dit jaar een Bureau Nazorg opgezet. Doel is om meer verbinding te maken tussen school, werk en stage. Medeoprichter Sandra van Kolfschoten vertelt over het hoe en waarom van dit bureau en doet verslag van de eerste bijeenkomsten.

Sandra van Kolfschoten

In juni 2024 vroeg de directie van Het Kwartier aan Dave Hovenga (Stichting SANG) en mijzelf (werkzaam bij OnderwijsKunst) om een bureau nazorg te ontwerpen en om dit écht samen met de jongeren te doen. Het idee ontstond om samen met jongeren een netwerk te bouwen van mensen en organisaties die van betekenis kunnen zijn. Wat je nodig hebt als je buiten komt zijn mensen die je naar nieuwe (gezonde) plekken en omgevingen kunnen brengen en je ondersteunen.

Je had gewoon even het gevoel dat je niet vastzat

Met een eerste groep jongeren en met twee docenten van het Kwartier brainstormden we over mogelijkheden, ideeën, wensen en verlangens. De ambities van de jongeren stonden daarbij centraal. Welke dromen en interesses hebben zij? Hoe zien zij hun leven als ze uitstromen? De naam voor het bureau werd 'Mensen waar je iets aan hebt', want zoals een van de jongeren zei: "Op papier is er van alles, maar in werkelijkheid

heb je er niks aan als er geen mensen zijn waar je iets aan hebt."

Mensen die niet opgeven

Samen hebben we vervolgens in kaart gebracht wat voor soort mensen dat zijn. We kwamen tot een hele reeks: mensen die niet opgeven, mensen die de regels kennen, mensen die graag sporten, mensen die verbandingen kunnen maken, mensen die het met je volhouden. Toen besloten we deze typen mensen uit te nodigen binnen de muren.

Netwerklunches

We organiseerden daarvoor netwerklunches. Tijdens de eerste lunch, met veel goede mensen (zie kader voor wie erbij waren) én energie, was er een overdaad aan broodjes. De tweede bijeenkomst was tijdens de Ramadan, dus die hebben we wat simpeler gehouden, met fruit en water. Ook was er mooie muziek. Voorafgaand aan de derde lunch voetbalden we tegen een team van buiten, bestaande uit (oud-)profvoetballers en jongerenwerkers. Eerst voetballen, daarna connecten met een broodje.

De jongeren hielpen bij de organisatie van de wedstrijd. Ze ontwierpen een tenue en bedachten het motto: The Last Generation. "Na mij komt

niemand meer binnen deze muren terecht", verklaarde de teamcaptain.

Focus op het goede en bouw een sterk netwerk

Een krachtige ambitie waaraan we ook volgend schooljaar werken, samen met de docenten, mensen van de Intensieve Traject Begeleiding, de groepsleiding en uiteraard de jongeren zelf. Er staat al een high tea (of koffie) gepland voor en door dames.

in 't kort

* In dit artikel lees je een verslag van de eerste activiteiten van een bureau nazorg dat samen met jongeren is bedacht.

* Mensen waar je iets aan hebt, is de naam van het bureau.

* Tijdens netwerklunches kunnen jongeren mensen leren kennen aan wie ze écht wat hebben.

MENSEN
WAAR
JE IETS
AAN
HEBT

DDJ

Bedenker van Mensen waar je iets aan hebt: 'Jongeren voelen zich gehoord'

"Ik heb de naam Mensen waar je iets aan hebt bedacht. Omdat ik meedenk met het Bureau Nazorg, kan ik ook een luisterend oor zijn voor anderen en dat geeft mij weer een boost! Ik vind het namelijk belangrijk dat jongeren in detentie, zoals ik, positieve doelen voor ogen houden die hen weghouden van het negatieve. En dat jongeren zich gehoord voelen. Het is ook belangrijk dat wij buiten iemand hebben om op terug te vallen als het moet. Mensen bij wie ik mijzelf kan zijn.

"Op de netwerklunch kwamen mensen van buiten speciaal voor ons om te kijken of ze iets voor ons konden betekenen. Het waren allerlei soorten mensen: van (muziek) producers en ex-gedetineerden tot een kapper en mensen met een uitstroomplek. Ze waren allemaal heel positief en kwamen heel open over, waardoor het ijs snel was gebroken en wij als jongeren ons prettig

voelden. Er werd heel veel gepraat en gelachen. Ze stelden ons oprechte vragen en iedereen luisterde heel aandachtig. Dat was echt superfijn.

"De keuken had broodjes gezond gemaakt en er waren drankjes. Echt alles was compleet. Je had gewoon even het gevoel dat je niet vastzat. Het heeft mij echt goed gedaan, ik was nog dagenlang vrolijk. Het gaf me een boost om door te zetten en ook andere jongeren waren heel enthousiast.

"Wat ik zo goed vind, is dat we de mogelijkheid krijgen om aan onze toekomst te werken en zelf actief mee te denken. Je leert open te staan voor onbekende mensen, het gesprek aan te gaan en vooruit te kijken. Zo proberen weg te blijven van slechte invloeden van buitenaf. Negatieve dingen ombuigen naar positieve. Focus op het goede en bouw een sterk netwerk."

Investering in veiligheid en rechtvaardigheid

Resocialisatie als sleutel voor succesvolle re-integratie

Als we gedetineerden werkelijk een tweede kans willen geven, moeten we de voorwaarden daarvoor serieus nemen – binnen én buiten de muren van de gevangenis. Geef daarom prioriteit aan resocialisatie.

Tom Franssen

Re-integratie verloopt lang niet overal even soepel

Algeruime tijd wordt binnen verschillende penitentiaire inrichtingen (PI's) gewerkt aan de verbetering van resocialisatie. Met name in het buitenland zijn er inspirerende voorbeelden te vinden van een gestructureerde en doelgerichte aanpak. Een delegatie uit de regio Haaglanden en Rijnmond bracht dit jaar bijvoorbeeld een werkbezoek aan Slowakije.

Daar werkt men op innovatieve wijze aan de re-integratie van gedetineerden. In dat land wordt gebruikgemaakt van korte online modules die gericht zijn op het vergroten van de kans op een succesvolle terugkeer in de samenleving. Via deze modules ontwikkelen gedetineerden essentiële vaardigheden, waaronder arbeidsmarktorientatie. Het doel is niet alleen resocialisatie, maar ook het structureel verminderen van recidive. Dergelijke initiatieven bieden een waardevol voorbeeld waar ook Nederlandse PI's veel van kunnen leren. Want hoewel er binnen ons land stappen worden gezet, verloopt re-integratie lang niet overal even soepel.

Alternatieven voor detentie

Het belang van inzetten op re-integratie reikt verder dan het terugdringen van recidive.

In de huidige context van een gevallen kabinet en vertraging in de besluitvorming is er extra noodzaak om bestaande problemen, zoals het aanhoudende cel-lentekort, op alternatieve manieren aan te pakken. Resocialisatieprogramma's kunnen hieraan bijdragen. Tegelijkertijd moet worden gekeken naar andere oplossingen, zoals alternatieven voor detentie.

Gedetineerden zelf bevestigen dat het systeem onder druk staat. Zij ervaren dagelijks hoe het gebrek aan capaciteit en onvoldoende inzet op re-integratie hun vooruitzichten schaadt. Zo geven zij aan dat het huidige detentiesysteem in sommige gevallen is vastgelopen: re-integratieprogramma's liggen stil, en mogelijkheden om via detentiefasering of plaatsing op een beperkt beveiligde afdeling (BBA) aan het werk te gaan, worden beperkt. Lange wachtlijsten en trage procedures belemmeren de doorstroom, terwijl ook de afhankelijkheid van individuele casemanagers voor stagnatie zorgt.

Zonder ondersteuning blijven ze vastzitten in een vicieuze cirkel

Stigmatisering

Daarnaast speelt stigmatisering een grote rol. Ex-gedetineerden ondervinden structurele problemen bij het vinden van werk en huisvesting en bij het oplossen van schuldenproblematiek. De doodoener dat zij deze situatie aan zichzelf te danken hebben, helpt niemand vooruit. Zonder ondersteuning of structurele oplossingen, blijven ze vastzitten in een vicieuze cirkel van problemen, met een verhoogde kans op recidive als gevolg. Hun oproep is helder: we weten dat we een tijd moeten zitten; laat ons die tijd dan nuttig besteden, zodat we na detentie een eerlijke kans krijgen op een nieuw begin.

Goede voorbeelden

Gelukkig zijn er in Nederland ook goede voorbeelden te vinden. De gemeente Zutphen laat zien hoe effectieve re-integratie kan worden vormgegeven.

Tom Franssen

Het is tijd om resocialisatie opnieuw prioriteit te geven

In intensieve samenwerking tussen gemeente, DJI en reclasering wordt daar gewerkt aan het verkleinen van recidive. De gemeente speelt hierbij een centrale rol, onder andere op het gebied van huisvesting, werkgelegenheid en schuldenaankpak. Andere gemeenten kunnen veel leren van deze integrale aanpak.

Een belangrijk instrument bij re-integratie is het BBA-traject, waarbij gedetineerden onder voorwaarden buiten de gevangenis kunnen werken en leven. In de praktijk blijkt het echter lastig om dit traject van de grond te krijgen. De regels voor werkgevers en werknemers zijn ingewikkeld en de procedures traag. Het is tijd om resocialisatie opnieuw prioriteit te geven; niet alleen als middel tegen recidive, maar ook als oplossing voor het huidige cellentekort én als investering in een veiligere en rechtvaardigere samenleving.

Tom Franssen is advocaat bij Boumans Advocaten

in 't kort

* Advocaat Tom Franssen stelt dat hulp aan gedetineerden om succesvol terug te keren in de samenleving, lang niet overal goed loopt.

* Hij geeft aan dat Nederland kan leren van succesvolle voorbeelden in het buitenland.

* De advocaat stelt dat goede ondersteuning voorkomt dat mensen weer op het slechte pad komen.

VAN KEULEN & DIRKSZWAGER
ADVOCATEN

- Alle strafzaken
- TBS/PIJ-zaken
- Jeugdstrafzaken
- Zorgmachtiging (Wvggz)

Tolstraat 125 H
1074 VJ Amsterdam
www.vankeulendirkszWager.nl

Mr. Meus
06-23903295

Mr. DirkszWager
06-33003848

Mr. van Keulen
06-40279383

Mr. Kuipers
06-17001658

Mr. de Wit
06-16018526

LAAT JE ADVOCaat JE ZITTEN?

Heb je het gevoel dat je advocaat niet alles voor je uit de kast haalt? Heb je geen vertrouwen in je proces? Neem dan contact op met Van Asselt & Broere Strafrechtadvocaten. We staan je bij met maximale inspanning.

ABSTRAFRECHT.NL
+31 (0)165 743 743

STRAFZAKEN / OVERPLAATSINGEN / PRO DEO

VAN ASSELT & BROERE
STRAFRECHTADVOCATEN

mr. H. van Asselt
asselt@abstrafrecht.nl
lid NVSA

mr. M. Broere
broere@abstrafrecht.nl
06 57 99 60 46

mr. A.M.J. Joris
joris@abstrafrecht.nl
06 50 83 23 95

mr. T. Roggenkamp
roggenkamp@abstrafrecht.nl
06 19 67 95 88

Nazorg in 's-Hertogenbosch

Een goed vertrek is het halve werk

Hoe is nazorg geregeld bij het RIC (Re-integratiecentrum) in 's-Hertogenbosch en wat kunnen gedetineerden doen om hun kansen buiten de gevangismuren te vergroten? “Als je in detentie tijdig je hulpvragen bespreekt, zoals huisvesting en inkomen, dan voorkom je mogelijk dat je weer snel op straat terechtkomt”, zegt Erik Leerintveld, nazorgcoördinator bij de gemeente.

Erik Leerintveld (links) en Ad van Delft

Ruud Jansen

Leerintveld legt uit dat nazorg begint zodra van Justitie een melding binnenkomt dat iemand gedetineerd is. Er wordt een controle gedaan op de vijf belangrijkste ‘leefgebieden’ om goed terug te kunnen keren in de samenleving. Dat zijn van oudsher: een geldig ID, huisvesting/opvang, inkomen (schulden), diverse regelzaken en zorg. Zeer actueel is er een zesde pijler aan toegevoegd: aandacht voor het sociale netwerk en zingeving.

We zijn zeer ervaren, maar doen het vooral samen

Elke gemeente krijgt een vervolgmelding vanuit de PI over wie binnenkort vrijkomt, maar vooral ook wie mogelijk hulp nodig heeft. Zo kan op tijd een gezamenlijk vervolgplan worden gemaakt. Een aantal RIC's is gevestigd binnen de muren van de PI. Gedetineerden kunnen aankloppen met vragen en er dingen regelen. Waar dit niet het geval is, kan dat bij de casemanager.

Wat gaat goed?

Bureau Nazorg in 's-Hertogenbosch heeft met name contact met de PI van Vught en het Huis van Bewaring van Grave om mensen

daar persoonlijk te bezoeken. Gedetineerden in de rest van Nederland die uit 's-Hertogenbosch komen, krijgen een folder en brief voor verzoek om contact opgestuurd. En dan kunnen zij indien gewenst ook daar bezocht worden. Ook wordt er intensief samengewerkt met woningcorporaties, zorgorganisaties, maatschappelijke opvang en de schuldhulpverlening. Blijven investeren in die relaties is volgens Leerintveld van essentieel belang. Het nazorgteam bestaat naast drie coördinatoren uit vijf collega's die werkzaam zijn bij de dienst Werk en Inkomen en een maatschappelijk werker. Leerintveld: “We zijn zeer ervaren, maar doen het vooral samen. Dat helpt om – waar nodig – snel te schakelen, in het belang van de gedetineerde die hem dat actief wordt gezocht naar maatwerk. Geen standaardpakket, maar kijken wat iemand echt nodig heeft om een nieuwe start te maken.

Wat kan beter?

Toch is er nog genoeg te verbeteren. Gemeentelijke nazorg drijft op het principe van vrijwilligheid. Leerintveld: “Soms ziet een gedetineerde de gemeente liever gaan dan komen. Mensen zijn

CREATIEF IDEE

De pagina met contactadvertenties in de Bonjo bracht Leerintveld op een creatief idee. “Dit zou Bonjo ook kunnen doen voor gedetineerden die in contact willen komen met hun eigen gemeente. Laat ze hier ook een advertentie plaatsen. In gedachte de filosofie van de 3 W's. Wonen en Werken zijn duidelijk, maar voor een ‘Wijf’, of een partner, kunnen wij als gemeente uiteraard niet zorgen. Maar via de Bonjo komen we zo wel met elkaar in contact.”

teleurgesteld en dat is te begrijpen. Het vertrouwen in instanties is beschadigd, maar de eigen motivatie en kracht is soms ook laag. Daarom blijven we benadrukken hoe belangrijk nazorg is. Als je in detentie tijdig je hulpvragen bespreekt, zoals huisvesting en inkomen, dan voorkom je mogelijk dat je weer snel op straat of in de gevangenis terechtkomt.” Ook is het soms lastig om op tijd contact te krijgen met andere ketenpartners. Hoewel er veel kan worden geregeld, blijft huisvesting en woonruimte zoeken een knelpunt. Er zijn simpelweg te weinig woningen beschikbaar, zeker voor mensen die vanuit detentie worden aangemeld.

Leerintveld: “Ook bij ons is het geregeld vechten, lobbyen en leuren om ergens voor iemand onderdak of opvang zien te regelen.”

Het vertrouwen in instanties is beschadigd

Verder zou het goed zijn als meer gedetineerden weten wat er mogelijk is aan hulp, zegt Ad van Delft, vrijwilliger bij het RIC. “Helaas leest niet iedereen de posters of flyers in de PI waar een RIC zit”, zegt hij. “Maar trek dan in elk geval bij je casemanager aan de bel. Ons kantoor in 's-Hertogenbosch is twee dagen per week geopend en we zijn indien nodig 24/7 telefonisch bereikbaar, zowel voor mensen binnen als buiten de muren.”

Persoonlijk contact

Wat kunnen andere gemeenten leren van de Bossche aanpak? Bureau Nazorg benadrukt dat het belangrijk is om te investeren in persoonlijk contact. Als je de mensen kent en zichtbaar bent in de PI, durven gedetineerden sneller om hulp te vragen. Ook moeten gemeenten meer de samenwerking opzoeken met de Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI),

Reclassering Nederland en maatschappelijke organisaties. Leerintveld: “Wacht niet tot het weer te laat is. Alleen samen krijg je iemand zo goed en zo veilig mogelijk terug in de samenleving.” Dat sluit aan bij Samen Starten, de landelijke koers die is uitgezet door DJI om niet alleen de reclassering, maar ook de gemeenten meer bij re-integratie te betrekken en samen te werken. Maatwerk & flexibel Daarnaast adviseert Leerintveld om maatwerk te leveren en flexibel te zijn. “Geen mens is hetzelfde, dus ook een gedetineerde niet. Een standaardlijstje met protocollen werkt niet. Kijk naar wat iemand echt nodig heeft. Met een respectvolle benadering kun je bijna alle vragen stellen en win je vertrouwen. En vergeet ook zeker niet om de mensen uit de omgeving en het sociaal netwerk waar mogelijk te betrekken.” Het RIC in 's-Hertogenbosch is ook een plek waar mensen nog lang na detentie terecht kunnen, voor koffie, een goed gesprek en indien nodig aanvullende hulp.

Ruud Jansen is directeur van aXiehuis, een omgangshuis voor jongeren in Limburg.

Eerder was in de Bonjo een artikel te lezen over nazorg in de gemeente Zutphen (zie de Bonjo april 2025).

in 't kort

* Nazorgcoördinator Erik Leerintveld vertelt hoe nazorg in de gemeente 's-Hertogenbosch is geregeld.

* Sterke punten zijn volgens hem: snel schakelen in het belang van de gedetineerde die vrij gaat komen en maatwerk bieden.

* Lastig, stelt Leertintveld: soms is het moeilijk om op tijd contact te krijgen met andere partijen die een rol hebben in de nazorg.

Verklaring Omtrent het Gedrag Certificate of Conduct

Justis
Ministerie van Justitie en Veiligheid

Willem Koops: van advocaat tot Kamerlid

‘Verlies van een VOG is dodelijk’

De Bonjo ging op bezoek bij Willem Koops, lid van de Tweede Kamer voor NSC, de partij die Pieter Omtzigt heeft opgericht. Daarvoor was hij advocaat. Wat volgde was een breed gesprek over onder meer minimumstraffen, het Openbaar Ministerie (OM) als rechter en beperking van de schade die het verlies van een Verklaring Omtrent Gedrag (VOG) veroorzaakt.

Willem Koops

Jaap Brandligt en Hans Stoker

Wie Koops in de Tweede Kamer ziet optreden, ziet een advocaat op het spreekgestoelte. Een behoorlijk groot lijf, wat onwennig in zijn nieuwe rol. Hij doet media, de archiefwet en discriminatie. Justitie doet een collega van hem. “Ik heb nog niet eerder zo hard gewerkt”, is het eerste wat Koops zegt. Maar het is gaaf werk, “er gaat geen dag voorbij dat ik niet word verrast.”

Ik heb nog niet eerder zo hard gewerkt

Het gesprek gaat onvermijdelijk richting het gevangeniswezen. Daarop moet 30 miljoen euro worden bezuinigd. Dat is onder verantwoordelijkheid van de inmiddels afgetreden staatssecretaris Ingrid Coenradie (PVV) in gang gezet. “Dat gaat niet lukken”, zegt Koops. Al was het maar omdat steeds zwaarder wordt

gestraft. We horen veel waardering voor de oud-staatssecretaris.

Minimumstraffen

Het gesprek komt op het LOVS, het Landelijk Overleg Vakinhoud Strafrecht. De voorloper daarvan gaf in 1998 een eerste aanzet om consistentie in de straftoemeting te bevorderen. In het LOVS is besloten om in de loop van de tijd voor een aantal veel voorkomende delicten een strafmaat aan te geven waarop de rechter zich kan oriënteren bij de oplegging van een straf, een ‘oriëntatiepunt’.

Bezuinigingen mogen niet tot ontslag uit detentie leiden

We vragen of Koops voorstander is van het door de politiek uitspreken van minimumstraffen. Koops wil dat in gelijke gevallen gelijk wordt gestraft, maar is geen voorstander van minimumstraffen. Wel van de eerder genoemde

oriëntatiepunten, maar die zijn een zaak van de sector en niet van de Tweede Kamer.

OM als rechter

We brengen de zaak in herinnering van jongelui die met wat cocaïne werden betrapt op een festival. Ze werden langs het OM geleid, kregen een strafblad en mochten daarna weer feestvieren. Het OM als enige rechter. De betrapte jongens en meiden mochten zeggen dat ze een echte rechter wilden, maar zo uitgeslagen waren ze meestal niet. Rinus Otte, de baas van het OM wil dat systeem verder uitrollen, zodat het OM in meer gevallen straffen kan opleggen. Koops is daarvan geen voorstander. Hij wil dat rechters het voor het zeggen hebben.

Eerder vrij

Dan de heikele kwestie van de vrijlating van gevangenen wegens het cellentekort. Koops stelt dat rechters bij hun vonnissen al rekening wordt gestraft, maar is geen voorstander van minimumstraffen. Wel van de eerder genoemde

Kamerlid: “Bezuinigingen mogen niet tot ontslag uit detentie leiden.”

Kortdurende straffen zijn schadelijk

Over eerdere bezuinigingen en de gevolgen daarvan horen we geen standpunt, ook niet over de verkorting van de voorwaardelijke invrijheidsstelling en de gevolgen daarvan op de bemensing van gevangenis. Wel zegt Koops: “Kortdurende straffen zijn schadelijk.” Daarmee ophouden dus. Dat zal goed uitpakken voor de bezetting van de bajesen, het cellentekort dus.

VOG

De Verklaring Omtrent het Gedrag is veelal een maatschappelijke belemmering om succesvol terug te keren na afloop van detentie. Koops werpt de vraag op of je voorwaardelijke straffen moet verbinden aan een strafblad. Want dat heeft gevolgen voor de VOG.

“Verlies van een VOG is dodelijk”, zegt hij. En vaak niet nodig. “Een genuanceerdere toepassing van dat middel zal helpen, ook al omdat de toepassing ervan vaak disproportioneel is.” Hier ligt – zegt Koops – een taak voor de Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI). Kom met voorstellen roept hij haar op, om “onnodige schade” te voorkomen.

in 't kort

* Willem Koops is Tweede Kamerlid voor NSC. Koops heeft een achtergrond in de advocatuur.

* Koops is tegen minimumstraffen voor vergrijpen.

* Het Openbaar Ministerie moet niet op de stoel van de rechter gaan zitten, zegt Koops.

* Hij roept DJI op om de schade die wordt verzaakt door het verlies van VOG's te beperken.

VAN ZON & QUINT
ADVOCATEN

Zowel binnen als buiten de rechtszaal schuwen wij niet de juridische strijd aan te gaan en maken daarbij maximaal gebruik van alle mogelijkheden die de wet ons biedt.

- ook “pro deo” -

Wij behandelen alle soorten zaken van politierechter tot meervoudige kamer. In het bijzonder hebben wij ons gespecialiseerd in:

- voorlopige hechtenis;
- Encrochat/Sky/Anom;
- vermogensdelicten;
- gewelds-/levensdelicten;
- beklagzaken/detentie(fasering).

Yannick Quint 06 57 68 35 75
Peter van Zon 06 57 68 35 96
Grace (kantoor) 040 720 02 08
E-mail info@vanzonquint.nl

Hilkens
Advocaten

Wil je naar huis?

Mr. Rick Engwegen

- strafrecht
- jeugd(straf)recht
- personen- en familierecht

T 0475 485 080 • M 06 10 71 93 62 hilkens.nl

Bereikbaar | Vindingrijk | Daadkrachtig

DEKENS & AYTÉMUR
STRAFRECHTSADVOCATEN

Weteringschans 108A
1017 XS Amsterdam
www.dacrime.nl
info@dacrime.nl
+31 (0)20 210 32 32
Dekens: 06 2139 7793
Aytémur: 06 3364 9758

Een masker die lang genoeg blijft zitten word deel van je gezicht
Niet een diepe wond die moeizaam geneest als het niet wordt gehecht
Het kan gaan onsteken en laet dan een naar litteken
Trauma's, onzichtbare littekens die geest en lichaam soms doen breken
Langzaam creëren ze de illusie dat geen ander je zal begrijpen
Eindeloze gedachten waar je eenzaam onder zal gaan lijden
Aangst, pijn en verdriet Een glimlach die verbergt de finst ratie
Durf jezelf uit te spreken door woorden te geven aan je emoties
Creëet jou eigen cirkel, met een onafgebroken lijn
Vul het met vertrouwen, de beste remedie voor pijn
Langzaam maar zeker zullen ook oude wonden genezen
Met de tijd word alles beter, uiteindelijk zal er niets meer zijn om
voor te vreezen.

BONJO DAG Uitnodiging

Je bent van harte welkom op **de Bonjo Dag 2025** in Amsterdam op vrijdag 12 september om 18:00 uur in Ru Paré.

We begrijpen heel goed dat een deel van onze lezers er door vrijheidsbeperkingen niet bij kan zijn. Uiteraard vinden we dat jammer, maar we hopen je in de toekomst wel te verwelkomen.

Het doel van de Bonjo Dag is het bij elkaar brengen van allen die op welke manier dan ook betrokken zijn bij Bonjo en onze doelstellingen. Op de dag zien en ontmoeten we elkaar, informeren we elkaar over waar we mee bezig zijn en delen met elkaar de waarden waar Bonjo en haar stakeholders voor staan.

**Ru Paré
Community**

Tijdens deze avond zullen er diverse panels zijn met experts, ervaringsdeskundigen, beleidsmakers en worden diverse workshops aangeboden door de bij Bonjo aangesloten organisaties. Er zijn hapjes en drankjes en deelname is kosteloos.

Aanmelden kan door een berichtje te sturen met je voor- en achternaam naar info@bonjo.nl onder vermelding van Bonjo Dag 2025.

vrijdag 12 september 2025 18:00 – 21:00 uur
Ru Paré, Chris Lebeaustastraat 4,
1062 DC Amsterdam

Deze dag is mede mogelijk gemaakt door Ru Paré

Augustus 2025 **de BONJO**

Eileen, oprichter van Inside-Outside Circle Nederland, met Eldra Jackson (links) en James McLeary (rechts), respectievelijk CEO en oprichter van de Amerikaanse cirkels.

Eileen* is oprichter van Inside-Outside Circle. Ze vertelt samen met een anonieme deelnemer over de activiteiten van de Inside Circle in Justitieel Complex Zaanstad. Aan het opzetten van Outside Circles, buiten de bajes dus, wordt gewerkt.

Wat is de Inside Circle?

Deelnemer: "Inside Circle is een groep voor iedereen binnen de gevangenis-muren, een plek om wekelijks je masker af te zetten en jezelf te zijn. We luisteren naar elkaar en kijken samen hoe je met uitdagingen om kunt gaan. Als je iets deelt, leer je dat anderen met dezelfde zorgen zitten. Je zet hier één keer per week je zelfreflectie aan en dat houdt je de hele week bezig.

Hoe maken jullie het verschil voor (ex-)gedetineerden of familieleden/nabestaanden?

Deelnemer: "Doordat je in de groep dingen deelt, ga je ook denken aan je relaties thuis. Bijvoorbeeld dat je ook je partner betreft in je keuzes, terwijl het makkelijker lijkt om zelf snel richting te bepalen. Tijdens de cirkel kun je even in de relaxmodus en die rust slaat ook over op het contact met mensen dicht bij je. Je bent rustiger, kunt beter luisteren. En alles begint bij luisteren."

Waar zijn jullie bijzonder trots op?

Eileen: "Dat we binnen de sociaal onveilige omgeving van de bajes een veilige plek hebben gecreëerd om jezelf te zijn en aan jezelf te werken. We komen al bijna een jaar elke week samen. Ik vind het mooi dat we elkaar vertrouwen en dezelfde worstelingen terugzien bij gedetineerde deelnemers en werknemers. We zijn zelf ons persoonlijke leiderschap aan het ontwikkelen en werken daar samen

naartoe. De richting die de groep op gaat bepalen we met zijn allen. "Onze bullshit-meter staat scherp afgesteld. Mensen die acteren vallen door de mand. Zo kunnen we iedereen in de cirkel vertrouwen. Dat was ook echt nodig toen we ons herpakten na een moeilijke periode."

Hoe zouden we beter kunnen omgaan met (ex-)gedetineerden en wat is daarvoor nodig?

Deelnemer: "Geef vertrouwen, tijd en ruimte. Als je een boom omhakt, begin je ook niet bij de top, maar bij de wortels. Begin bij waarom diegene een masker draagt, zodat je de persoon beter begrijpt en niet alleen ziet wat die heeft gedaan." Eileen: "Cirkels in elke bajes in Nederland, dat zou helpen voor een betere omgang met (ex-)gedetineerden. We zitten nu alleen in JC Zaanstad, maar staan in de startblokken om uit te breiden."

*** Eileen wordt vanwege haar werk bij DJI alleen met haar voornaam in dit artikel genoemd**

De stichting Inside Circle heeft zich deze zomer aangesloten bij het netwerk van Bonjo.

Wil je in contact komen met stichting Inside Circle?
Telefonisch: 06 1604 1640
(’s avonds bereikbaar).

Je kunt ook via Bonjo of de GeDeCo met de stichting in contact komen.

de BONJO Augustus 2025

Dat de liefde maar mag winnen

Tijdens een stadswandeling zag ik een vrouw die me deed denken aan iemand die ik jaren geleden geregeld in de PI zag. Blijkbaar een dubbelgangster, maar meteen was ik in gedachten terug in het verleden. Net als ik bezocht die mevrouw in de PI destijds een gedetineerde en in de wachtruimte maakten we wel eens een praatje. Ze was een beetje nieuwsgierig naar degene die ik bezocht. "Wat heeft hij gedaan?" Een van de meest gestelde vragen aan gevangenisvrijwilligers. Ik vertelde haar dat ik dat niet wist en ook niet wilde weten. Zijzelf vertelde dat zij haar ex-man bezocht. Altijd met haar zontje, een klein jochie nog.

Dat hemelse gevoel van verliefdheid kan veranderen in diepe treurnis

Zij en haar ex waren nog niet lang uit elkaar, zei ze. En ze voegde eraan toe dat hij vastzat voor huiselijk geweld. Ze gaf geen details, maar zei wel dat ze wilde dat vader en zoon een goed contact zouden houden, ook in de toekomst. Het zontje was dus blijkbaar een van de redenen waarom ze haar ex bezocht. Verder zorgde ze er ook voor dat hij nieuwe kleding of andere spullen kreeg die hij nodig had, want er was niemand anders die dat wilde doen. Ze vertelde dit alles zonder emotie en het

verbaasde me dat ze zo open was. Die man moest toch wel het een en ander op zijn geweten hebben, maar in de bezoekszaal was niets te merken van gereserveerdheid of een conflict tussen de voormalige echtgenoten. Je zou toch een andere houding verwachten na een scheiding door huiselijk geweld. Misschien was er ondanks alles toch nog sprake van genegenheid of zelfs van liefde?

Verstandsverbijstering

Ach ja, de liefde. Als je aan willekeurige personen de vraag stelt wat liefde betekent, dan blijkt vaak dat mensen liefde met verliefdheid verwisselen. Dat hemelse gevoel van verliefdheid, dat veranderen kan in diepe treurnis als die gevoelens niet wederzijds zijn. Zelf denk ik dat verliefdheid een toestand is van tijdelijke verstandsverbijstering. Je ziet de ander niet met een heldere blik, maar door een roze bril. Je idealiseert hem of haar. Die fase gaat doorgaans voorbij en als alles meezit verandert de verliefdheid in het 'houden van elkaar'. In het zeker weten voor altijd samen te willen zijn. Die vrouw die destijds in de PI haar ex bezocht, zal ooit hebben gedacht dat hij haar grote liefde was. De prins op het witte paard. Haar held. Haar alles. Maar wanneer en waardoor was hij dan veranderd? Misschien waren er wel tekenen geweest die ze niet had gezien, door haar roze bril. En viel het kwartje pas na de eerste klap. Daarna was er de schrik, de pijn, de ontzetting. En ondanks de sorry's en beloftes dat het nooit, écht nooit meer zou gebeuren, volgden meer klappen. Totdat de liefde

die ze ooit voor hem had gevoeld er letterlijk uitgeslagen was.

Die man moest toch wel het een en ander op zijn geweten hebben

Je kunt als buitenstaander een mening hebben over zo'n man, over hem oordelen, maar de grote vraag is toch altijd waar die agressie vandaan komt. De genen? De omgeving waarin hij zelf is opgegroeid? Dat opgroeien in gewelddadig gezin catastrofale sporen kan achterlaten spreekt voor zich. Er zijn kinderen die later naar het voorbeeld (of de genen) van hun vader of moeder ook driftig en gewelddadig zijn. En er zijn kinderen die hun hele kindertijd lijden door het geweld en geschreeuw en daaraan een trauma overhouden. Kinderen hebben recht op een veilig en warm nest. En deze kinderen hebben hulp nodig, de daders therapie.

Zwaar mishandeld

Of het toeval was of niet, maar op dezelfde dag dat ik aan de bezoekerster in de PI moest denken, las ik op LinkedIn een stukje van een huisarts, tevens straatarts. Zij schreef over een vrouw die de dokterspraktijk was binnengekomen. De vrouw was zwaar mishandeld. Tijdens het medisch onderzoek en de verzorging vertelde de vrouw dat ze haar man al lang wilde verlaten maar er was nergens een huis voor haar. Dus ging de

arts instanties bellen voor een veilige plek. Helaas was er geen enkele organisatie die kon helpen. Door een tekort aan personeel en aan opvangplekken, maar natuurlijk kwam de bureaucratie er ook nog aan te pas. Zomaar een slachtoffer opnemen kon echt niet, er moest eerst een beter beeld van de situatie komen, volgens een van de instanties. Hoe dit verhaal verder is gegaan is mij onbekend maar een reactie van familierechtadvocaat/mediator Evelien Roeleven op het LinkedIn-stukje is van groot belang: "Inzetten op vertrek mishandelaar uit de woning. Aangifte doen, huisverbod en spoedvoorziening vragen voor gebruik woning uitsluitend voor het slachtoffer en eventuele kinderen."

Zomaar een slachtoffer opnemen kon echt niet

Terug naar de vrouw, de man en hun zontje in de bezoekszaal van de PI. Hoe het verder met ze is gegaan weet ik niet. Het jongetje van toen zal nu een puber zijn. Ik hoop dat hij niet te veel heeft meegekregen van de problemen die destijds speelden. En ik hoop dat zijn vader deskundige hulp heeft gehad en dat het gewelddadige gedrag voltooid verleden tijd is. En dat de jongen en zijn moeder een goed bestaan hebben. Ik hoop ook dat er liefde is in hun leven. Want zoals Daniël Lohues zingt: "As de liefde mar blef winnen ... Komp 't allemaal wel goed."

Dini van het Noorden is vrijwilligster in een Penitentiaire Inrichting. Ze schrijft over haar vrijwilligerswerk en daaraan verwante onderwerpen.

PENN

ADVOCATEN

"Sinds 2004 gefocust op het strafrecht. Duidelijke advisering en strategiebepaling in alle soorten strafzaken. U kunt ons ook bellen als u vrijblijvend wil kennismaken"

Wij houden deze volgorde voor ogen:

1. Ken het recht
2. Ken het dossier
3. Verplaats je in je cliënt
4. Verplaats je in de rechter
5. Kies de juiste woorden

Wij behandelen alle soorten strafzaken en voeren de verdediging bij alle rechtbanken en hoven in het land. Op betalende basis, maar ook pro deo.

Daarnaast staan wij u graag terzijde in procedures bij:

- De beklagcommissie
- De selectiefunctionaris
- De RSJ
- De rechter in kort geding

Voor meer informatie:
Mr. D.M. Penn
088-2503200/06-29179198
www.pennadvocaten.nl

**BEL BONJO
GRATIS!
0800
3334446**

Strafrechtadvocaat

mr. Mohamed Rafik

- Levensdelicten
- Drugszaken
- Terrorisme
- Gewelddelicten
- Ontnemingszaken
- Uitlevering
- Overlevering

- Vermogensdelicten
- Verkeersdelicten
- Zedenzaken
- Fraude
- TBS
- Beslag
- Detentierecht

Nederlands
English
عربي (Arabisch)
Tamazight (Berbers)

06 18 35 66 29

rafik@kvrzadvocaten.nl

mr. J.M.C. van Gorkum is gespecialiseerd in Jeugdrecht en heeft jarenlange ervaring met zaken betreffende:

- OMGANG
- ONDERTOEZICHTSTELLING
- ERKENNING
- UITHUISPLAATSIING
- GEZAG

Zij treedt op in het gehele land, ook op basis van toevoeging (pro deo).

073 8200 953
www.advocatenkantoorvangorkum.nl

advocatenkantoor
VAN GORKUM

M. W. Bouwman

STRAFRECHTADVOCaat

- Gewelddelicten, levensdelicten, diefstal, overval, zeden, mensenhandel, gijzeling, opiumwet, wapens.
- TBS en PIJ, VI-procedures, ISD.
- Beklagcommissie en RSJ.

Tel. 06 422 42 42 1 / 085 30 34 31 3
advocatenkantoorbouwman.nl

Papiamentu · English · Français · Deutsch

Strafrechtadvocaat

mr. Mohamed Rafik

- Levensdelicten
- Drugszaken
- Terrorisme
- Gewelddelicten
- Ontnemingszaken
- Uitlevering
- Overlevering

- Vermogensdelicten
- Verkeersdelicten
- Zedenzaken
- Fraude
- TBS
- Beslag
- Detentierecht

Nederlands
English
عربي (Arabisch)
Tamazight (Berbers)

06 18 35 66 29

rafik@kvrzadvocaten.nl

Hoe je ook met empathie naar tbs'ers kunt kijken

Hans Faber, oom van het vermoorde meisje Anne Faber, schreef een verrassend boek over tbs. Een boek dat medeleven opwekt en soms ontroert. Ik wist niet precies wat ik verwacht had van het boek, maar ik kwam er moeilijk in op gang. Gaandeweg begon het verhaal me meer en meer te boeien. Niet vanwege de cijfertjes en bijvoorbeeld het betoog dat tbs'ers minder recidiveren dan gedetineerden in 'gewone' gevangenissen, want dat wist ik al. Ik ben me ervan bewust dat het geen kwaad kan het telkens opnieuw te vertellen. Zeker in het giftige politieke klimaat vandaag de dag en het optillen van elk incident met een tbs'er tot iets dramatisch. Daar doet Faber niet aan.

Liefdevol
Gaandeweg werd het voor mij een boek waarin bijna liefdevol over tbs'ers wordt geschreven. Empathie, dat is wel een goed woord voor de benadering van Faber. Er is een summier haakje naar zijn dode nichtje Anne, maar de moord speelt geen rol in de wijze waarop hij kijkt naar de mensen met wie hij een goed contact heeft binnen de kliniek. De manier waarop hij schrijft over Egbert, over Zoey en over Martien, die onterecht binnen zat, getuigt van een inlevingsvermogen dat het boek voor elke lezer met gevoel soms zelfs ontroerend maakt. Het verhaal over drie zussen uit de Krim is bijna hilarisch te noemen.

Holleeder
Astrid Holleeder schrijft op de

achterflap: "Faber tekent verhalen op die je niet weg laten kijken, hoe ingewikkeld en rauw ze ook zijn – je voelt hoe snel vooroordelen in je opkomen, en hoe dun de scheidslijn tussen oordeel en empathie is." Ook zij gebruikt het woord empathie. Nu maar hopen dat het lezen van dit boek tot meer inzicht in het gedrag van tbs'ers leidt. En dat het ertoe leidt dat lieden die buiten komen met meer – noem het – liefde tegemoet worden getreden. Als het lezen van dit boek dat bereikt, heeft Hans Faber naast een mooi boek ook een nuttig boek geschreven. (JB)

Hans Faber, TBS. Over tbs'ers, hun verhalen, behandelingen en het idee achter de tbs-maatregel, Lebowski

De Boetefabriek

Een goed geschreven boek van de hand van Merel van Rooy. Zij beschrijft de wijze waarop de overheid boetes incasseert. Het CJIB, dat onder meer de 'Mulder verkeersboetes' incasseert, stapelt bij niet tijdige betaling kosten op kosten. Zo kan een boete van 50 euro oplopen tot een bedrag van 250 euro. Na het opleggen van boetes, zowel door de rijks- als de lokale overheid, wordt

veel te weinig bezwaar ingesteld. De overheid legt geregeld boetes op met als doel het begrotingstekort aan te zuiveren. Maar ook zijn duizenden mensen achter de tralies beland, doordat zij de opgelopen boetes niet konden of wilden betalen. Gijzelen zonder uitzicht op betaling kost de staat slechts geld. De opgelegde boetes worden doorgaans voor of tijdens een gijzeling niet voldaan.

Weerbaarder
De rechtsbescherming die de burger toekomt, is door de overheid ingeperkt. Want bij sommige opgelegde boetes dient ook na het indienen van een bezwaarschrift de vordering te worden voldaan. Mocht het bezwaar gegrond blijken, dan ontvangt de burger het betaalde geld retour. Na het lezen van het boek is duidelijk dat het instellen van een bezwaar of

een beroepsprocedure te vaak onbenut wordt gelaten. De burger dient weerbaarder te zijn tegen een overheid die slechts welbegrepen eigenbelang nastreeft. (HS)

Merel van Rooy, De boetefabriek. Hoe verkeersboetes steeds meer gingen opleveren (en wie ze moesten betalen), Uitgeverij van Gennep

Advocaten in strafzaken

Venlo 077 351 10 42

lina

ADVOCATEN

Strafzaken | Overleveringszaken | Tbs-zaken | Cassatiezaken

ADVOCATENKANTOOR PETKOVIĆ

Mw. mr. Šejla Petković
Advocaat

Door heel Nederland:

- Vreemdelingenbewaring
- Intrekking verblijfsvergunning
- Oplegging ongewenstverklaring, terugkeerbesluit en/of inreisverbod

Meer informatie:
advocatenkantoorpetkovic.nl

E sp@petkoviclaw.nl M +31 (0)6 - 219 51 925 T +31 (0)20 - 261 31 80

Avonturen van een meestersmokkelaar

De Zeeuw Sjef Faas smokkelde boter en leverde hasj aan Klaas Bruinsma. Hij werkte samen met Wallenkoning Frits van de Wereld en was drugsleverancier van Heineken-ontvoerder Cor van Hout. Panorama- en Crimesite-journalist Joost van der Wegen vertelt in een goed geschreven en bij vlagen spannend boek de turbulente levensgeschiedenis van deze in Zeeland legendarische crimineel. Faas, afkomstig uit Zeeuws-Vlaanderen, begon zijn criminele loopbaan in de jaren 50 met de smokkel van boter naar België. Roomboter was in België door belasting een stuk duurder dan in Nederland en de verleiding was dus groot voor mensen in het grensgebied om hun legale inkomsten aan te vullen met smokkel. Faas verhaalt van jarenlange kat- en muisspelletjes met Belgische douaniers en hoe hij de boter wegbracht in gepantserde auto's waar de Belgen naar hartenlust hun salvo's op afvuurden zonder hem ooit echt te raken. Een maat van hem werd wel geraakt, maar die overleefde het.

Van boter in de hasj
Nadat de boterzaken door de opkomst van de EU waren gedaan, belandde Faas haast als vanzelf in de hasjhandel. Ook die pakte hij grootschalig aan, met kotters en kustvaarders die in havens in Noord-Afrika, Libanon of Turkije wat extra lading voor hem aan boord namen of, in sommige gevallen, afgeladen werden met zijn handel. Dat ging niet altijd goed en daarover weet Van der Wegen Faas mooi aan de praat te krijgen. Ook over hoe hij douaniers, politiemensen en rechercheurs menigmaal te slim af was, kan Faas smakelijk vertellen. Als we hem mogen geloven, kon hij ook goed overweg met zijn

rechters en na zijn veroordeling met het bajespersoneel, zolang ze in de ogen van Faas maar

eerlijk en oprecht waren. Mooi om te lezen dat de man er een paar heilige principes op na hield. Hij verdomde het bijvoorbeeld om in wapens, harddrugs en andere écht foute zaken te handelen. Zou het? Hij claimt ook bij hoog en laag zelf nooit op iemand te hebben geschoten. Dit boek haalt op prettig verwoorde wijze herinneringen op aan de naoorlogse smokkeljaren en laat zien hoe de boefjes van toen, geschoold en getraind in die spannende tijden, instroomden in de wereld van de hasj-smokkel, een wereld die – ook onderling – steeds harder werd. (BCh)

Joost van der Wegen, Boter, hasj en pillen. De avonturen van meestersmokkelaar Sjef Faas, Just Publishers.

Eigenzinnige vrouwen

Theo Knippenberg

In mijn jonge jaren was het voor mijn moeder en alle andere moeders in Nederland wettelijk verboden een eigen bankrekening te openen, een testament te maken of zonder toestemming van manliëf op reis te gaan. Vrouwen kregen geen eigen paspoort maar werden 'bijgeschreven' in het paspoort van hun man (als hij daar tenminste toestemming voor gaf). Godzijdank was ik een jongen, werd mij dagelijks ingeprent. Want meisjes kregen in mijn

jeugd nog automatisch ontslag op de dag dat ze trouwden en waren vanaf de bruiloft gezamenlijk verschuldigd aan hun echtgenoot, die ze vooral gezonde kinderen moesten 'schenken'. Over die kinderen had de moeder trouwens, vanaf het moment dat ze die gebaard had, geen enkele wettelijke zeggenschap meer. Vandaar het woord *schenken*.

Dolle Mina
Pas toen ik bijna 10 was, kwam daar wat verandering in. En pas als twintiger, toen ik werd ont-

voerd door de feministische actiegroep Dolle Mina (*de enige dag in mijn leven dat ik op de voorpagina van de kranten figureerde*) en urenlang door te veel meisjes van mijn leeftijd – allemaal behangen met rubberen nepborsten – in een veel te klein portiek ernstig werd toegesproken, ben ik gaan beseffen dat de wet wel was aangepast maar de mannenwereld nog lang niet. In de Bonjo las ik onlangs dat – terwijl de *satisfyer* niet alleen Hema en Kruidvat qua omzet overeind houdt, maar zelfs in christelijke kringen is

uitgegroeid tot onbetwiste hoeksteen van onze samenleving – in de vrouwengevangenissen in Nederland nog steeds, ruim een halve eeuw later, bizarre middel-eeuwse mannenregels gelden als 'geen seksspeeltjes, zelfs geen elektrische tandenborstels, want je weet maar nooit', maar wel nog steeds mannelijke bewakers rondlopen en voorbehoedsmidelen (dus???) gratis zijn. Ik ben geen parlementslied, laat staan minister, dus veranderen kan ik daaraan niks. Maar graag draag ik deze leeshoek in de Bonjo op aan alle gedetineerde

vrouwen in de Nederlandse gevangenissen.

Mooiste graphic novel
Ik begin met de mooiste graphic novel van dit jaar. In *Ik ben mijn muze* tekent Loes Faber de fascinerende levensverhalen op van acht vrouwelijke kunstenaars; acht eigenzinnige vrouwen die hun roeping als kunstenaar belangrijker vonden dan een dienstbaar huwelijk en een gezin. Gezien vanuit de mannenwereld was dat bedreigend, dus werden ze zoveel mogelijk genegeerd, niet serieus genomen of bewust tegengewerkt. Sommigen kregen in hun eigen tijd uiteindelijk wel erkenning, maar zijn daarna weer zo snel mogelijk uit de kunstgeschiedenis weggepoetst door (witte) mannen. Zo werd de intussen wereldberoemde Frida Kahlo lang beschreven als 'de muze' van haar man, een Mexicaanse schilder. Maar Frida was 'haar eigen muze'. Net als de andere zeven vrouwen. En de tijden veranderden. Frida Kahlo brak dankzij de speelfilm *Frida* lang na haar dood eindelijk internationaal door. Van de Nederlandse Charley Toorop is in het Kröller-Müller Museum momenteel een prachtige, grote tentoonstelling te zien. Artemisia Gentileschi, Elsa von Freytag-Loringhoven, Claude Cahun, Amrita Sher-Gil, Elizabeth Catlett en Carolee Schneemann zijn de andere kunstenaars die Loes Faber met indrukwekkende zwart-wit tekeningen en grote lappen tekst uitlicht in haar graphic novel.

Seksisme
Doordat Loes Faber kunstenaars kiest uit vier eeuwen, vanaf de 16e tot de 20e eeuw, is *Ik ben mijn muze* veel meer dan een verzameling getekende biografieën. Omdat seksisme in het leven van alle acht kunstenaars zo'n grote rol speelde, is deze graphic novel ook een geschiedenis van de emancipatie van de vrouw. Daarin is gelukkig veel veranderd, maar helaas nog steeds veel hetzelfde is gebleven. Ook als je niks van kunst weet is *Ik ben mijn muze* een feest om te lezen. De tekeningen en de daarin verwerkte teksten sleuren je mee en ondanks de tegenspoed en afwijzing en pijn van deze acht vrouwen waarmee je als lezer wordt geconfronteerd, is het een boek waarvan je vrolijk wordt. Het geeft namelijk hoop dat het uiteindelijk toch allemaal goedkomt, als je maar stug je eigen pad blijft volgen. Alle illustraties in deze aflevering van de Leeshoek zijn trouwens afkomstig uit deze graphic novel.

Loes Faber, Ik ben mijn muze. Nijgh & Van Ditmar, 216 blz., € 23,99

Kijk es naar al dat licht

Een roman die je meesleurt in de levens van de mensen om je heen die 'niet passen', niet in hun eigen lichaam, niet in onze burgerlijke samenleving; geschreven door een eigenzinnige vrouw en in een overrompelende stijl die je soms naar adem doet happen.

Lang geleden, op mijn vijftiende, las ik een boek dat het voor mij – voor het eerst – invoelbaar maakte hoe is het is om anders te zijn in een wereld waarin geen plekje is ingeruimd voor 'andersen'. Dat was *De avonden* van Gerard Reve. Het boek was vooral zo overtuigend, omdat het zo weergaloos was geschreven.

Een paar jaar later las ik opnieuw zo'n boek, *The Catcher in the Rye*, van J.D. Salinger, waarin niet alleen de eenzaamheid van het anders zijn (opnieuw door homoseksualiteit) met de lezer wordt gedeeld, maar ook en vooral de angst en de afkeer, de grofheid en het geweld die anders zijn oproepen; bij anderen, maar ook bij de personen zelf. Het was opnieuw vooral de meesterlijke stijl van het boek die mij inpakte.

Lichaam dat niet past

Nu, zestig jaar later, lees ik de drukproef van een roman die in september zal verschijnen en die op dezelfde indringende manier invoelbaar maakt hoe het is om anders te zijn. Nu is het vooral door geboren te zijn in een lichaam dat niet past, inclusief extra barrières als vooroordelen over huidskleur en godsdienst en deels door een gedwongen leven op plekken waar het toch al nauwelijks leefbaar is, aan de rafelrand van onze samenleving.

Het verhaal in het kort: Sagal is 28 en leidt als marketeer een leven in luxe. Ze leeft volgens een laconieke filosofie: "De slang was de eerste marketeer – hij was degene die Eva een appel verkocht." Haar transgender vriendin Diana worstelt met de verwarring over het geslacht waarmee ze is geboren en opgegroeid en wil weten waarom ze altijd dezelfde foute keuzes lijkt te maken. Ze voelt zich verraden omdat Sagal zonder haar medeweten een abortus heeft ondergaan. De nacht dat Diana haar verlaat, zoekt Sagal voor het eerst in tien jaar haar Somalische, drugsverslaafde moeder op.

Drank en onveilige seks

Het is een rauwe roman, gelardeerd met krui-mels ecstasy, druppels GHB, lintjes coke, flessen drank en veel onveilige seks, bij voorkeur allemaal tegelijk. En het verhaal bestrijkt naast trans zo ongeveer het halve spectrum van lhbtqia+. Maar het boek is zo liefdevol geschreven dat alle personages iedere lezer, ook een oude witte heteroman als ik, dierbaar worden – en hun 'makkes' compleet invoelbaar.

Tegelijk springt een andere transitie in het oog. Alara Adilow (1988), die twee jaar geleden debuteerde met de provocerende, bejubelde en bekroonde poëziebundel *Mythen* en stoplichten en vorig jaar door de Volkskrant werd uitgeroepen tot literatuur-talent van 2024, is met dit eigenzinnige romandebuut getransformeerd tot de meest taalvernieuwende en tegelijk breed leesbare romanschrijver van 2025.

Kijk es naar al dat licht gaat in de basis over het in stand houden van een relatie met personen die voortdurend uit elkaar lijken te vallen. In essentie vraagt de roman echter in hoeverre het mogelijk is om bij elkaar te blijven, als degene van wie je houdt je ook het meeste pijn doet. Dat is een vraag die je gerust universeel mag noemen en die al eerder de allermooiste romans opleverde.

Alara Adilow, *Kijk es naar al dat licht*, Uitgeverij De Bezige Bij

Het verhaal van een uur

Kate Chopin

Omdat men wist dat mevrouw Mallard aan een hartkwaal leed bracht men het nieuws van de dood van haar man zo voorzichtig mogelijk.

Het was haar zus Josephine die het vertelde, met horten en stoten.

Richards, de beste vriend van haar man, was er ook bij. Toen het bericht van de treinramp gekomen was, met de naam van Brently Mallard bovenaan de lijst met 'gedoden', was het Richards die naar de redactie van de krant was gegaan. Hij had zich nog even overtuigd van de waarheid van het bericht door een tweede telegram af te wachten, voordat hij zich haastte om andere, minder voorzichtige, vrienden vóór te zijn in het brengen van de treurige boodschap.

Toen ze het nieuws hoorde, was ze niet, zoals de meeste vrouwen in haar situatie, apathisch geworden alsof het niet goed tot haar doordrong. In tegendeel: ze begon meteen hartstochtelijk en onbeheerst te huilen in de armen van haar zus. En toen ze tot bedaren was gekomen ging ze weg, alleen, naar haar kamer. Ze wilde niet dat iemand haar volgde.

Er stond een gemakkelijke, ruime leunstoel bij het open raam. Hierin liet ze zich zakken, volledig uitgeput in lichaam en ziel. Ze keek naar de boomkruinen op het open pleintje voor het huis, die huiverden van het nieuwe lenteleven. De heerlijke geur van regen hing in de lucht. Ver weg zong iemand een lied, onder de dakrand kwetterden mussen.

Ze zat met haar hoofd achterover in het stoelkussen, roerloos, behalve wanneer er een snik opkwam die haar een beetje deed schokken, als een kind dat zichzelf in slaap heeft gehuild maar in zijn dromen door blijft snikken.

Ze was jong, ze had een mooi gezicht, waaruit beheersheid sprak en zelfs een zekere kracht. Maar nu lag er een doffe blik in haar ogen, die als verstard naar een van die flarden blauwe lucht in de verte stonden.

Iets was in haar aan het opkomen, ze wachtte erop, angstig. Wat was het? Ze wist het niet; het was te subtiel, te ongrijpbaar om er een naam aan te kunnen geven. Maar ze kon het voelen, vanuit de hemel werd ze erdoor bekropen, het reikte dwars door de geluiden, de geuren en kleuren waarmee de lucht was gevuld, naar haar.

Haar borst bewoog nu onstuimig op en neer. Ze begon het idee dat haar naderde, dat bezit van haar wilde nemen, te herkennen, ze worstelde ermee en trachtte het met haar wil te verjagen.

Toen ze zich overgaf ontsnapte een kort gefluis-terd woordje aan haar halfgeopende lippen. Zachtjes herhaalde ze het keer op keer: 'Vrij, vrij, vrij!' De afwezig starende uitdrukking, en de ang- stige blik die daarop gevolgd was, waren uit haar ogen verdwenen. Haar polsen klopten hevig en elke centimeter van haar lichaam werd door het voortjagende bloed verwarmd en ontspannen.

Ze vroeg zich niet af of ze wellicht in de ban was geraakt van een monsterachtige vreugde. Ze wist dat ze weer zou gaan huilen zodra ze zijn tedere

De Amerikaanse schrijfster Kate Chopin (1850-1904) trouwde op haar negentiende met een - wat destijds werd genoemd creool - ('halfbloed') en overtrad daarmee alle ongeschreven rassenregels uit die tijd. Het stel woonde eerst in New Orleans en runden samen later een katoenplantage in Louisiana. Na zijn dood in 1882 keerde Chopin met haar

zes kinderen terug naar haar geboorteplaats St. Louis en begon te schrijven. Ze werd beroemd met korte verhalen, meestal met een feministische en antiracistische invalshoek. Haar beste en bekendste roman is *The Awakening* (1899), dat in Nederland is verschenen als *De ont-nuchtering* en na 125 jaar nog steeds leverbaar is door de boekhandel.

In het boek gaat een getrouwde vrouw op zoek naar persoonlijke vrijheid en verkennt zij de beknellingen van het huwelijk. De haatcampagne in het conservatieve zuiden van de Verenigde Staten tegen deze feministische roman en haar eigenzinnige schrijfster was zo intens dat Kate Chopin – helaas – besloot voorgoed te stoppen met schrijven.

Vertaling: Peter Marteau

viriendelijke handen zou zien, gevouwen in de dood; zijn gezicht dat nooit anders dan met liefde naar haar had gekeken, nu star en grijs en dood. Maar als ze voorbij dat bittere ogenblik keek zag ze een lange stoet van jaren die zouden komen, die totaal aan haarzelf zouden toebeho-ren. Wijd opende ze haar armen om ze te verwelkomen. Niemand zou voortaan haar leven bepalen. Ze zou haar eigen leven leven.

Toch had ze van hem gehouden – soms. Vaak ook niet. Wat deed het ertoe? Wat betekende liefde, dat onopge-loste mysterie, vergeleken bij deze zelfbewustheid die ze zich had verworven en die ze plotseling als de sterkste drang van haar wezen herkende. "Vrij, vrij in lichaam en ziel!" bleef ze fluisteren.

Josephine lag op haar knieën voor de dichte deur met haar mond bij het sleutelgat en smeekte of ze binnen mocht komen. "Louise doe de deur open! Alsjeblieft, doe open – je maakt jezelf nog ziek. Wat ben je aan het doen, Louise? Doe in hemelsnaam de deur open!"

"Laat me, mij gebeurt niets." Nee, door dat geopende raam dronk ze gretig van een nieuw levenselixer. Haar verbeelding nam haar mee naar de dagen die komen zouden. Lentedagen, zomerdagen, allerlei dagen die van haar zelf zouden zijn. Ze deed een schiet-gebedje, dat ze lang zou mogen leven. Nog pas gisteren had ze gehuiverd bij de gedachte dat het leven wel eens heel lang zou kunnen duren.

Uiteindelijk stond ze op en opende de deur. Er lag een koortsige, triomfantelijke blik in haar ogen. Samen met haar zus daalde ze de trap af. Beneden stond Richards hen op te wachten.

Iemand met een huissleutel deed de voordeur open. Brently Mallard kwam binnen, doodge-woon met zijn aktetas en paraplu, wat stoffig van de reis. Hij was ver van de plek van het ongeluk vandaan geweest, hij wist niet eens dat er een ongeluk gebeurd was. Hij bleef staan, verbaasd door de sner-pende gil van Josephine, en zag hoe Richards in een snelle beweging vóór hem ging staan zodat zijn vrouw hem niet kon zien.

Maar Richards was te laat. Toen de dokters

Uit de pers

Openbaar Ministerie gehackt

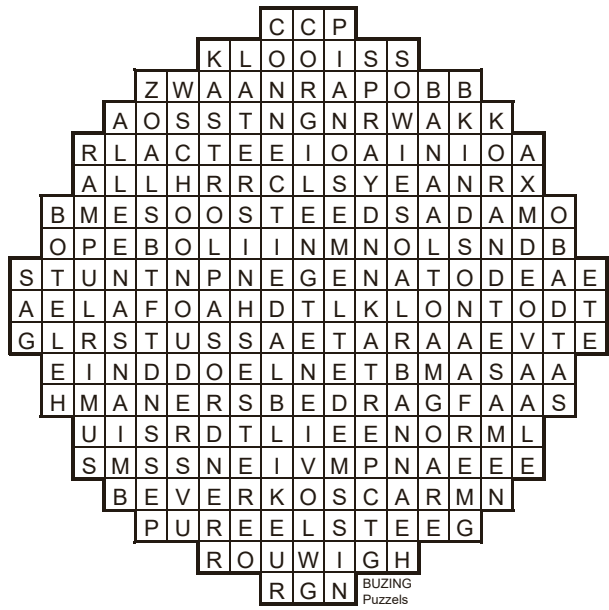
Het Openbaar Ministerie (OM) is in juli inderdaad gehackt. Dat blijkt uit een intern onderzoek nadat er een waarschuwing was afgegeven voor mogelijke kwetsbaarheden in het systeem. De overheidsdienst werd daarom uit voorzorg wekenlang losgekoppeld van het internet. Begin augustus meldde het OM dat het weer geleidelijk aangesloten wordt op het internet. Op 17 juli koppelde het OM uit voorzorg de interne systemen los van het internet. Vanwege de hack konden OM medewerkers lange tijd alleen op

kantoorlocaties inloggen. Ook waren zij niet per mail bereikbaar en waren de digitale systemen van het OM beperkt beschikbaar. Daardoor hadden ook veel diensten die afhanke-lijk zijn van het OM, zoals de Nederlandse orde van advocaten en Slachtofferhulp Nederland, direct last van de hack. Het is nog onduidelijk wie er achter de hack zit. Het strafrechtelijk onderzoek daarnaar loopt nog. Details daarover worden door het OM niet gedeeld. (Bron: RTL Nieuws)

Veiligheid jeugdgevangenen verder onder druk

De veiligheid in jeugdgevangenen komt steeds verder onder druk te staan vanwege langdurige personeelstekorten. Drie inspectiediensten, verantwoordelijk voor het toezicht op de jeugdgevangenen, roepen demissionair staatssecretaris Struycken (Rechtbescherming) op om met spoed te zorgen dat er voldoende vakbe-kwaam personeel is, dat er voldoende plekken voor de jongeren beschikbaar zijn en dat er een extra jeugdgevangenis bij komt. De zes jeugdgevangenen in Nederland kampen al jaren met personeelsgebrek, maar het afgelopen half jaar is dat verder

BONJO WOORDZOEKER

ADAMO	DEERN	KLONT	REKVERBAND
ALDRA	EINDDOEL	KLOOI	ROUWIG
ALIAS	EIVOL	KORAN	SCHOONOUDEURS
ALLEEN	EMELT	LATER	SINDS
ALTSAX	ENGTE	LIKEUR	SOWIESO
AMPUL	ENORM	NAAFREM	SPRAY
ARIADNE	ERATO	NADAT	STEEDES
BADTAS	ESTER	NASLEEP	STEEG
BANAAL	GEMIS	NEGEN	STUNT
BEDRAG	GITAAR	OPHANDEN	TELEN
BEVER	HEMELS	ORDNER	TESAMEN
BOREN	HUMEUR	OSCAR	TROON
BOTEL	KANIS	OVAAL	ZOALS
CONNECTIE	KASTROL	PIANO	ZWAAN
CORGI	KINDS	PUREE	

OPLOSSING VAN DE WOORDZOEKER STAAT OP PAGINA 2.

BONJO BAJES PUZZEL

Horizontaal

- Koude lekkernij - 4. Bergweide - 6. Arm in arm - 11. Tegenover - 12. Deel van schoen - 13. Walvis - 14. Zat - 15. Platvloers - 17. Stil - 19. Noot - 20. Grond bewerken - 21. Afdrukapparaat - 23. Druivensap - 24. Maangodin - 26. Voordat - 29. Lidwoord - 30. Geacht - 32. Hoofddeksel - 35. Geneeskundige Dienst (afk.) - 36. Algemene Loterij Nederland - 37. Algemene Inspectiedienst - 39. Vaartuig - 42. Deel van de Bijbel - 43. Onder andere - 44. Wondvocht - 46. Ampère - 50. Leraar - 52. Honingdrank - 53. Zacht buisje - 54. Projectieplaatje - 56. Slee - 59. Wagen - 60. Welke instantie ziet geen heil in stembureaus in gevangenen? - 62. Mondstuk - 64. Regeringsreglement - 65. Plus - 66. Kledingstuk - 67. Oude Duitse munt - 69. Wasgelegenheid - 71. Schilderij - 73. Soort koekje - 74. Wat zou er volgens columnist Dini van het Noorden altijd moeten winnen?

Verticaal

- Scheepstouw - 3. Aan welke groep biedt stichting Timon in Krimpen aan de IJssel kleinschalige opvang? - 4. Vis - 5. Maanstand - 6. Landscheiding - 7. Kraaiachtige vogel - 8. Rubidium - 9. Snijwerktuig - 10. Hoeveel 'lege' pagina's ontving Bonjo bij benadering van het ministerie van Justitie? - 12. Hoe heet de algemeen voorzitter van de Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming (RSJ)? - 13. Vrouwelijk schaap - 15. Processie - 16. Aartsbisschop - 17. Karaat - 18. Ogenblik - 21. Lokroep - 22. Hert - 25. Zelfkant - 27. Verharde huid - 28. Hekwerk - 31. Dat is (afk.) - 33. Bestekamer - 34. Persoonlijk vnv. - 38. Lidwoord - 40. Ondernemingsraad - 41. Slaginstrument - 45. Tot en met - 47. Millibar - 48. Deel van station - 49. Vragend vnv. - 51. Getroffen - 54. Vreemde munt - 55. Drentse stad - 57. Dwarsmast - 58. Duizend - 60. Drinkbeker - 61. Steenmassa - 62. Indonesisch eiland - 63. Vrouwelijk dier - 67. Vogelverblijf - 68. Rijksvoorlichtingsdienst - 70. Vanaf - 71. Zijne Excellentie - 72. Fries riviertje.

OPLOSSING VAN DE PUZZEL STAAT OP PAGINA 2.

Je kunt iets doen voor je familie thuis

Vraag hulp voor je partner of ouders.

0800 331 05 68 (gratis)

Gevangenzorg Nederland steunt (ex-)gevangenen, tbs-patienten en hun familie

Drie op een rij

In ons vak is winnen relatief. Soms is een schuldigverklaring zonder strafplegging een overwinning. Soms moet je het doen met een taakstaf, terwijl een gevangenisstraf dreigde. Een vrijspraak, dat is altijd winnen. Maar vrijspraken zijn niet vanzelfsprekend. Laat staan drie keer op een rij.

De eerste kwam uit onverwachte hoek. Een slepende zaak bij het hof in 's-Hertogenbosch, waarin de rechtbank eerder een duidelijke veroordeling had uitgesproken. Het wettig bewijs was aanwezig. Mijn cliënt zou zijn ex en haar nieuwe partner hebben mishandeld. Hij ontkende de stelling. We hoorden getuigen en voerden stevig verweer, maar het hof was kritisch. Zo kritisch dat ik even dacht aan wraking. Je kunt je voorstellen hoe opgelucht we waren toen het arrest kwam: vrijspraak. Soms voel je het aankomen, dit keer totaal niet. Wel mooi achteraf, dat een hof heel kritisch kan zijn op een zitting, op de grens van een wraking aan toe, terwijl het toch – en misschien juist – vond dat het bewijs te mager was.

Niet weggelopen
De tweede was op papier een kleintje. Een notoire winkeldief, maar een cliënt die me aan het hart ging. Hij was zijn pinpas vergeten en had een volle tas met spullen voorbij het poortje getild, maar was niet weggelopen. Nee, hij was direct naar de servicebalie gelopen om de tas af te geven. Dit bleek ook uit de camera-beelden. Ik had cliënt niet kunnen bereiken voorafgaand aan de zitting. Geen contact

betekent geen machtiging, dus mocht ik formeel niets zeggen. Toch vroeg ik aanhouding van de zitting om contact met hem te kunnen leggen: er zat een vrijspraak in de zaak en het belang om cliënt te spreken was groot. De rechter wees het verzoek af, maar het betoog was kennelijk blijven hangen. Ook hier: vrijspraak. En dat zonder pleidooi.

Mishandeling?
De derde was misschien wel de meest beladen zaak in het rijtje. Een jongen werd verdacht van mishandeling van zijn moeder. Een emotionele zaak, met veel ruis. Ik hoorde moeder als getuige; wat een dramatische verklaring was dat. Cliënt ontkende, maar had bij de politie geen handige verklaring afgelegd, deels door stress, deels op advies van zijn toenmalige advocaat. Ik liet cliënt daarover een brief schrijven die ik naar de rechtbank stuurde. Ook stuurde ik in de aanloop naar de zitting andere stukken naar de rechtbank die mijn vrijspraakverweer zouden onderbouwen. Op zitting deed cliënt het uitstekend. Zelfs de officier van justitie geloofde moeder niet meer en eiste vrijspraak. Mooier krijg je het niet en de rechtbank ging daarin gelukkig en geheel terecht mee.

Semra Aytemur, strafrechtadvocaat, werkzaam bij Dekens Aytemur strafrechtadvocaten.

VOETBAL EREDIVISIE

15/8	20:00	Telstar - PEC Zwolle	19/9	20:00	Sparta Rotterdam - FC Twente
16/8	16:30	FC Groningen - sc Heerenveen	20/9	16:30	FC Volendam - Excelsior Rotterdam
16/8	18:45	Excelsior Rotterdam - Feyenoord	20/9	18:45	FC Groningen - Telstar
16/8	21:00	Heracles Almelo - N.E.C.	20/9	20:00	Fortuna Sittard - FC Utrecht
17/8	12:15	Go Ahead Eagles - Ajax	20/9	21:00	NAC Breda - Heracles Almelo
17/8	14:30	FC Twente - PSV	21/9	12:15	PEC Zwolle - Go Ahead Eagles
17/8	14:30 *	Sparta Rotterdam - FC Utrecht	21/9	14:30	PSV - Ajax
17/8	16:45 *	FC Volendam - AZ	21/9	14:30	sc Heerenveen - N.E.C.
17/8	20:00	NAC Breda - Fortuna Sittard	21/9	16:45	AZ - Feyenoord
*afhankelijk van plaatsing en/of loting FC Utrecht en AZ, kunnen aanvangstijden gedraaid worden			26/9	20:00	FC Twente - Fortuna Sittard
23/8	16:30	Go Ahead Eagles - Sparta Rotterdam	27/9	16:30 */**	FC Groningen - Feyenoord
23/8	18:45	PSV - FC Groningen	27/9	18:45 *	Ajax - NAC Breda
23/8	21:00	Telstar - FC Volendam	27/9	20:00 *	FC Volendam - PEC Zwolle
24/8	12:15	sc Heerenveen - FC Twente	27/9	21:00 *	Excelsior Rotterdam - PSV
24/8	12:15 *	AZ - PEC Zwolle	28/9	12:15 *	N.E.C. - AZ
24/8	14:30 **	FC Utrecht - Excelsior Rotterdam	28/9	14:30 *	FC Utrecht - sc Heerenveen
24/8	14:30	N.E.C. - NAC Breda	28/9	14:30 **	Heracles Almelo - Sparta Rotterdam
24/8	16:45	Ajax - Heracles Almelo	28/9	16:45 *	Telstar - Go Ahead Eagles
**Indien FC Utrecht de Play-Off ronde haalt, dan wordt FC Utrecht - Excelsior R'dam mogelijk uitgesteld naar woensdag 17 september, 20:00 uur			3/10	20:00	NAC Breda - FC Groningen
29/8	20:00	FC Groningen - Heracles Almelo	4/10	16:30	Sparta Rotterdam - Ajax
30/8	16:30	FC Volendam - Ajax	4/10	18:45	Fortuna Sittard - FC Volendam
30/8	20:00	PSV - Telstar	4/10	20:00	PEC Zwolle - PSV
30/8	21:00	Excelsior Rotterdam - FC Twente	4/10	21:00	sc Heerenveen - Excelsior Rotterdam
31/8	12:15	Fortuna Sittard - N.E.C.	5/10	12:15	FC Twente - Heracles Almelo
31/8	14:30 *	PEC Zwolle - FC Utrecht	5/10	14:30 *	AZ - Telstar
31/8	14:30	Sparta Rotterdam - Feyenoord	5/10	14:30 *	Feyenoord - FC Utrecht
31/8	16:45 *	NAC - Breda AZ	5/10	16:45 *	Go Ahead - N.E.C.
*afhankelijk van plaatsing en/of loting FC Utrecht en AZ, kunnen aanvangstijden gedraaid worden			*aanvangstijden worden mogelijk aangepast adhv UEFA programming		
13/9	16:30 *	Ajax - PEC Zwolle			
13/9	18:45	Go Ahead Eagles - FC Volendam			
13/9	18:45 *	N.E.C. - PSV			
13/9	21:00	FC Twente - NAC Breda			
13/9	21:00*	Feyenoord - sc Heerenveen			
14/9	12:15	Excelsior Rotterdam - Sparta Rotterdam			
14/9	14:30	FC Utrecht - FC Groningen			
14/9	14:30	Heracles - Almelo AZ			
14/9	16:45	Telstar - Fortuna Sittard			
*aanvangstijden worden mogelijk aangepast adhv UEFA programming					

ADVOCATENKANTOOR VAN RIJTHOVEN

- Gespecialiseerd in Strafzaken: o.a. drugs, diefstal, mishandeling, zeiden- en levensdelicten.
- Lid Nederlandse Vereniging van Strafrechtadvocaten.
- Advocaat vanaf 1992 met een ruime ervaring in kleine en grote strafzaken.
- Werkzaam tegen betaling of Pro Deo.
- Direct en laagdrempelig contact.
- Ik treed voor u op. Geen kantoorgenoot.

Nieuwsgierig? Bel 0499 577 579
Of stuur een brief naar Pallade 3, 5688 NH Oirschot

Vasco Chorus Advocatuur

Genoeg gezeten?
Problemen met faseren?
Loop met mr. V.S.J. Chorus uw vrijheid tegemoet!
Uw specialist in klachten strafzaken.

Neem vrijblijvend contact op:
06-19379730
www.vascochorus.com

WASSENAAR STRAFRECHTADVOCATUUR

FIGHT FOR FREEDOM

TEL: 073 - 302 00 05
WASSENAARSTRAFRECHT.NL

2212 Colin

Hallo, mijn naam is Colin. Ik ben een christelijke man van 30 jaar oud. Ik heb drie jaar in de gevangenis gezeten en ik zit nu in de tbs. Ik zou graag een leuke christelijke dame tegenkomen voor een serieuze relatie en huisje, boompje, beestje. Ik ben 1,80 meter en tussen de 60 en 70 kilo. Mijn hobby's zijn boeken lezen, videogames spelen, wandelen en ik verzamel boeken, films en series. Hopelijk hoor ik iets van u.

2213 Oleg

Hallo dames, mijn naam is Oleg en ik ben 45 jaar. Ik kom uit Litouwen en spreek vier talen: Litouws, Duits, Russisch en Pools. Ik ben 1,80 meter lang, weeg 90 kilo en heb een atletisch postuur. Ik ben op zoek naar een vrouw met een atletisch lichaam en jonger dan 40 jaar. Ik ben vrolijk, tenminste dat denk ik, je weet dat het een teken van domheid is, hahaha. Ik hou van harde muziek (wel van goede kwaliteit). Ik sport ook een beetje zodat ik, zoals ze zeggen, niet dik word. Ik ben dus op zoek naar een vrolijke, sportieve vrouw met een goed postuur en zonder taboes. Alle andere privévragen zal ik stuk voor stuk beantwoorden. Alle vrouwen die op mijn advertentie reageren, krijgen een antwoord. Hartelijke groeten van Oleg.

Ik hou van harde muziek (wel van goede kwaliteit)

2214 DK

Dag dames, ik ben DK. Een sportief breedgebouwde Nederlandse man van 38 jaar. Ik ben 1,75 meter, heb donkerbruin haar en groen/grijze ogen. Ik zit nu ongeveer vijf jaar in detentie en moet nog wel even. Mijn hoger beroep loopt nog. Ik sport graag en doe zoveel mogelijk om mijn hersenen op niveau te houden. Ook ben ik sinds mijn detentie gek op bakken en ben ik daar best goed in geworden. Verder heb ik een grote variatie aan interesses, dus raakvlakken zullen er bijna altijd wel zijn. Ik ben momenteel extra beperkt in mijn contact, dus zoek ik een leuke vrouw om mee te schrijven en later misschien te bellen etc. Ben je nieuwsgierig geworden, schrijf dan snel en ik zal je vragen beantwoorden. XXX, DK.

ZO WERKT HET CONTACTBUREAU

1. Je stuurt je advertentie naar Bonjo contactbureau, Nieuwe Herengracht 18 1018 DP Amsterdam. **2.** Bonjo stuurt de advertentie naar een beoordelingscommissie. Deze moet goedkeuring geven voor plaatsing. **3.** Bij goedkeuring plaatst Bonjo je advertentie in de Bonjo en/of op de website. **4.** Een reactie op een advertentie stuur je naar Bonjo contactbureau. Vermeld hierbij wel het advertentienummer anders kunnen wij je reactie niet doorsturen. Doe een postzegel op de enveloppe en stuur 'm op. **5.** Als je reageert maar niet wilt dat je adres bekend wordt, vermeld je adres dan niet in je brief maar op een bijgevoegd papiertje. Zonder je adres kunnen wij geen reacties naar je terug sturen. Een eerlijk verhaal scoort het best. Dus schrijf een brief met daarin je interesses, hoe lang je nog moet, wat je graag wilt en wat weer niet. Ieder die de site bezoekt weet dat hij/zij met een gedetineerde te maken heeft. Transparanter kan niet!

2215 Emin

Ik ben Emin, 28 jaar, een Marokkaanse, nette jongen. Sportief gebouwd, mooie volle baard, 1,78 meter lang, bruine ogen. Ik heb tbs. Ik loop bijna onbegeleid. Zoek lieve, Marokkaanse vrouw. Groetjes, Emin.

2216 M.

Aangenaam, ik ben M. Ik ben 30 jaar, 1,73 meter en zit al een tijdje binnen. Na lang twijfelen zat ik te denken om op zoek te gaan naar mijn schrijfkoningin. Ik ben op zoek naar een lieve, leuke dame met wie ik een leuk schrijfcontact kan opbouwen. Ik ben iemand die fanatiek is, ik hou van koken en sporten. Ik ben

geen roker! Lijkt het je leuk om met mij te schrijven en meer over mij te weten? Schrijf me dan.

2217 Maarten

Hallo dames, Ik ben Maarten, een man van 36 jaar. Ik ben op zoek naar een pen-contact of relatie. Ik hou van gamen, voetbal en muziek. Ik zit in de tbs. Ik ben bezig met mijn verloftraject. Het maakt niet uit wat je leeftijd is of dat je in de tbs of bajes zit, want iedereen verdient een tweede kans. Het maakt niet uit hoelang je nog moet. Je krijgt altijd een reactie terug. Als jullie vragen aan mij hebben, vraag gerust. Ik hoop snel van jullie terug te horen. Met vriendelijke groetjes, Maarten.

RECEPT

Koken met zomerproducten

Dit kleurrijke gerecht maak je in een handomdraai

Lekker koken alleen is niet genoeg. Bewust omgaan met ingrediënten is net zo belangrijk. De Horeca Academie, een van de voedingspartners van de Dienst Justitiële Inrichtingen, leert daarom haar studenten werken met producten uit het seizoen. Die zijn verser, voordeliger én duurzamer. Ook leren de koks in opleiding hoe je ingrediënten het beste bewaart, zodat je verspilling voorkomt en altijd met een goed product werkt. Want een goede kok denkt niet alleen aan smaak, maar heeft ook respect voor wat er op de snijplank ligt.

Laura Sofie van der Reijden

In juli barst de zomer in Nederland los met groenten zoals paprika, courgette, tomaat en ui. Hiernaast een recept met deze seizoensgroenten. Makkelijk, voedzaam én kleurrijk. Zo zet je ook in een eenvoudige keuken een zomers feestje op tafel zet.

De Horeca Academie geeft momenteel vaardigheidstrainingen in de keukens van PI Dordrecht. Wil jij ook meedoen aan een training? Vraag bij jouw locatie of dit mogelijk is en misschien krijg je binnenkort wel les van een van de professionele koksdocenten.

GEVULDE PAPRIKA'S MET ZOMERGRONTEN EN COUSCOUS

INGREDIËNTEN (VOOR 2 PERSONEN):

- 2 grote paprika's (rood of geel)
- 1 kleine courgette
- 1 kleine ui
- 1 tomaat
- 50 gram zwarte olijven (geen pit)
- 100 gram couscous
- 1 theelepel bouillonpoeder of blokje

- 1 eetlepel olie (optioneel)
- peper & zout naar smaak

Tip: Heb je gedroogde kruiden zoals tijm, oregano of komijn? Voeg die gerust toe!

BEREIDINGSWIJZE:

Stap 1: Verwarm de oven voor op 180 graden (dit kan ook in de airfryer)

Stap 2: Snijd de bovenkant van de paprika's af en haal de zaadlijsten eruit. Zet ze even opzij.

Stap 3: Snipper de ui, snijd de courgette en tomaat in kleine blokjes.

Stap 4: Verhit de olie in een pan (of werk zonder olie als die niet beschikbaar is). Fruit de ui, voeg daarna de courgette en tomaat toe. Bak alles zo'n 5 minuten tot het zacht is.

Stap 5: Voeg 150 ml water toe aan de pan en los het bouillonblokje op. Voeg dan de couscous toe, dek af en haal van het vuur. Laat 5 minuten staan.

Stap 6: Roer alles door elkaar, voeg de olijven toe en vul de paprika's met het mengsel. Zet ze rechtop in een ovenschaal of in de airfryer met een klein laagje water (niet direct in de airfryer, maar in een bakje om schade te voorkomen), dek af en laat zachtjes garen (15-20 min).

Stap 7: Serveer het gerecht warm. Het is lekker, licht en kleurrijk.

Eet smakelijk!

mr. J.E.
(Justin)
Kötter

mr. drs. J.L.
(Jordi)
L'Homme

mr. J.P.
(Peter)
Plasman

mr. drs. M.A.M.
(Maarten)
Pijnenburg

mr. M.C.
(Micha)
Jonge Vos

mr. S.
(Simcha)
Plas

mr. B.A.
(Brian)
Deutz Ebeling

mr. B.J.T.
(Brent)
van Opstal

mr. A.J.W.F.
(Annabella)
Segeren

mr. L.I.
(Lucca)
de Jager

mw. S.H.A.M.
(Shirley)
Ekkerman

mw. L.
(Linda)
Dekker

mw. C. (Cindy)
Danielson
-Roubos

mr. K.
(Kyra)
Tijmensens

mr. S.A.L.
(Sarah)
Crucq

mw.
(Lucia)
Hodanić

mr. E.C.Q.
(Emma)
De Weers

mw. C.E.J.
(Charlotte)
Kokenberg

mw. J.E.
(Judith)
Franx

dhr. R.N.H.M.
(Rens)
Van Duuren

mr. S.
(Shannon)
Zoulfy Khatiri

Kötter
L'Homme
Plasman
advocaten

020 – 673 15 48
info@klpadvocaten.nl
klpadvocaten.nl

Specialisten in strafrecht, gedreven door deskundigheid.

U kunt ons gratis bereiken op:
0800-9336464 (0800-WEENING)

Wij bezoeken u in elke PI.
Ook pro deo.

Wij hebben specialisten op het gebied van:

- Diefstal
- Drugs
- Fraude
- Geweld
- Mensenhandel
- Moord & doodslag
- Terrorisme
- Wapen & munitie
- Zeden
- Detentierecht
- Cassatie
- Jeugdstrafrecht
- Ontneming
- TBS & PIJ

WEENING
STRAFRECHTADVOCATEN

Maastricht | Utrecht | Roermond
Postbus 3084 | 6208 NB | Maastricht

strafrechtadvocaten.nl

L.M. Oldenburg

Strafrechtadvocaat

‘ik vecht voor jou’

Gespecialiseerd in

- geweldsdelicten/levensdelicten
- zedenzaken, drugs
- jeugdzaken
- TBS zaken

Tel: 06 247 35 843
info@oldenburgadvocaat.nl

ADVOCATENKANTOOR

SICCAMA

W advocatenkantoorsticcama.nl
T +31(0)20 237 19 30

Alle strafzaken

Door heel Nederland

Altijd bereikbaar

Ook pro deo

Mr. Fabian D.W. Siccama
Advocaat - Partner
M 06-14 37 28 97

Mw. mr. Jill Leyten
Advocaat
M 06- 19 52 96 66

Mr. Maarten Kuipers
Advocaat - Partner
M 06- 40 38 14 40